

კაჟა ეტჰისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

გამომცემლობა „ანკარსალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

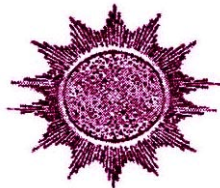
2020

საქართველოს მწიბრალთა, მცენიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 63

2020

მთ. რედაქტორი

ომარ ცხვარაძე

ფილოსოფოსი, საქართველოს
მწერალთა, მეცნიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა
საერთაშორისო აკადემია
„ქალდეა-საქართველო“-ს
აკადემიკოსი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. კლიბაოვსაძის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-870-0 (63 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხობის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაშვილი“, ფილორ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთტომეული – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხური უსალგუნავი“-ს ხუთტომეულის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძეგლია იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეჭდილი.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცენიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს მწერალთა, მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს მწერალთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალაკტიონ ტაბიძის პრემიების დაარეატიის, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლისა და „დიოკურია 2005“-ის, მწვიდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვიდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს მწერალთა მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამცნიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

ავსჯანდგომის მმართველობა აკადემიის პრეზიდენტი-აკადემიკოსის, სპარტოველეს განათლებისა და სპარტოველეს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეულების „კოლხური უსაღმუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსაღმუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზიდენტის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს პოლიტიკურ დონეზე შესრულებული ტომეტი. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსაღმუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადასრულია დასაბეჭდად ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანთოლოგია, აბრეთვე, პრეზიდენტის მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი პოეტების, მმართველისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსაღმუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „სპარტოველეს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუბიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მძვინვარე შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

პოეტის ასტრომული „კოსმიური პოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, ღმერთი არ მიუყენს რომ შებადარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიონსაც, რომ ახანჯარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა პოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნებოს“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათტომეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე პოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არსის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, პოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნებოს“ იბაგმიუვლომელი ასტრომული დაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, დავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათთხემეტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ლეგენდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კომერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითხია.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი პოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დღემდე...

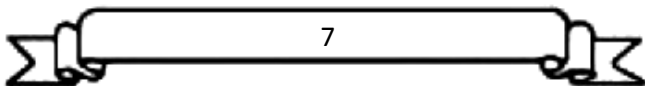
კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგულეჟანი მისვლია... მათ იცინან იმ იწყება დღემდევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

პოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ლაურეატი, ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„ბულცოვად შხხვდი ყოველ ძეხას, ყოველ კახეხას.“

ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მამბიერ

(გაგრძელება)

კითხულობთ ამ სტრიქონებს და რწმუნდებით, რომ ის ჩვენი დღევანდულობის უტყუარი შეფასებაა, ჩვენი ერის დღევანდელი უბედურება და ტრაგედია ბევრ წილად განპირობებულია სწორედ ურთიერთშუღლით, არგატანითა და დაუოკებელი შურით.

ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში მრავალი ლექსია, სიყვარულის იისფერი ეკლებით აცრილი, ხოლო ის განცდა, ამ ლექსებს რომ აერთიანებს, სამოთხის წყაროსავით ნათელია და აუძღვრეველი და მაინც მგონია მისი პოეზია ღმერთის ფიქრია და ყველა შედეგრი მისი მკრთალი გამოძახილი, რომელიც ნაქარგის მეორე მხარეს მოგვაგონებს.

ჭეშმარიტმა მორწმუნემ იცის, რომ ყველაზე დიდი იმედი უფალია, ყველას იცავს მისი კალთის ჩრდილი. პოეტი სევდიანად გასცქერის ბრძოლის ველს:

„ისევ გაცემა...

ისევ ღალატი...

გლოვის დღეები ისევ მოვიდა.

კრწანისის მწარე ცრემლთან

მიხვედი!

ადე,

პოეტო!

და დიდგორიდან —

დიდი დავითის ბრძოლის ველზე გადაიხედე!

და მაინც, სჯერა რომ ყოველი ქართველის სახლის ჭიშკრიდან სოხუმამდე განვლილი მანძილი უკვდავებით არის დაფარული. ვინც მამულისთვის გულთ დაეცა და მსხვერპლად შეეწირა უკვდავია, ასეთია რწმენა პოეტისა, რომელსაც სწამს და სჯერა, რომ გაქრება ომის ღრუბლები და დადგება დრო, როცა აფხაზეთი ორივეს, აფხაზისა და ქართველის დედა—სამშობლო იქნება. ადამიანი ღმერთმა სიცოცხლისათვის გააჩინა. სიცოცხლეს სიმშვიდე სჭირდება და იცის, საერთოდ მოსიყვარულე გული საამქვეყნო ხედვაა, საკუთარ თავს ვერსად გაექცევა, გვახსოვდეს უფლის შენონებაც: „მიუტევე, მამო, რამეთუ არ უწყინ რასა იქმან“.

ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში, მისი ლექსების იმ ციკლში, აფხაზეთს რომ ეძღვნება, იმ ცალკეულ სტროფებსა თუ ბჭკარებში საქართველოს ტერიტო-

რიული მთლიანობისთვის ბრძოლის იდეას რომ ეხმაურება, ან აგვიწერს უშუალოდ აფხაზეთში დატრიალებულ ტრაგედიას ისევ და ისევ ის მხატვრული საშუალებები, ის სიტყვები ან ცნებები ქმნიან, ნათელ მომავალზე, სიცოცხლეზე რომ არიან მიმართული. ოპტიმისტის ტრიუმფალური ხმა თაობათა გასაგონად ისმის:

„საქართველოს ცაა შავი,
ავის მაცნე დღეს დღე მისდევს
მიდის არრას იბარებს,
ყოველივეს ხედავს ქრისტე
მაღე გამოიდარებს!“.

ღამისა და სიყვარულის ვარიაციები

„მწამს, რომ არს ენა რამ
საიდუმლო
უასაკოთ და უსულ
ლოთ შორის“.

(ნ.ბარათაშვილი)

„ვაჟა ეგრისელი, თავისი ყველსაგან გამორჩეული საკუთარი ხელწერით, ორიგინალური ხმით, მოვლენათა ხედვის მასშტაბურობით და იდუმალი ხილ-

ვების უნართ, უკანასკნელი პერიოდის ქართულ პოეზიაში თავისებურ მოვლენად უნდა იქნეს მიჩნეული“.

(შ.ლომსაძე, პოეტი, პროფესორი)

ვაჟა ეგრისელისათვის უმთავრესია კაცთმოყვარეობა, ზნეობის კულტი და ცოდვასთან, უზნეობასთან უკომპრომისო ბრძოლა. პოეტი თავის ლექსებში იმარჯვებს დროზე, ვინაიდან მის მაღალსა და სუფთა, თავანკარა პოეტურ სტრიქონებში ჩვენი საფიქრალი და საზრუნავია გაცხადებული, ადამიანის დიადი იდეა და მიზნებია გამოსატული...

და მაინც, „დრო გავა და ბევრ საიდუმლოს ფარდა აეხდება, მაგრამ მარად დარჩება იდუმალება იმ დიდი სამყაროსი, იდუმალობა ყოველად ნაცნობი და მიმზიდველი სიყვარულისა“. (რ.სირაძე).

„არის !ამი დუმილისა და ჟამი მეტყველებისა“
— ამბობდა ეკლესიასტე

„ვინც ლაპარაკობს არაა ბრძენი, ბრძენი ხომ დუმს“ (ლაო-ძი)

„აწ სულელნი სიბრძნითმეტყველობენ და ბრძენთა აღირჩიეს დუმილიო,“ — (გ. მერჩულე).

„არის დიდი სიძულვილის დუმილი დიდი სიყვარულისა და სულიერი სიმშვიდის დუმილი. არის დუმილი სულიერი შეჭირვებისა, რომლისაგანაც მოგვრილი ტანჯვის წიადი თქვენი გონება — გამოუთ-

ქმელს რაკი მისწვდება — უმაღლეს ცხოვრებას ზეიარება“. (ვედგარ ლი მასტერლსი, თ.ჩხენკელის თარგმანი).

ვაჟა ეგრისელის მხატვრულ სამყაროში რეალობის ბევრი საგანი, ბევრი მოვლენა და თვისება გვხიბლავს ორიგინალობით. არა ერთი ლექსი განასახიერებს ფერწერულ ტილოს. არავინ არ გრძნობს ეგრისელისებურად, არავინ არ ხედავს როგორც იგი. მისი პოეტური სტრიქონი უნიკალურია, მხოლოდ მისეული. აი თუნდაც:

ლოცვებით სავსე ზესთა სამყაროს
მეტეორებით წითლად გახლენილს,
ღვთიური ცეცხლი ცვივა მუჭიდან.
ზის დედამიწა და დიდი ღამის სრა სასახლეში
და
ცალი თვალი ცისკენ უჭირავს!

ამ ლექსიდან უსასრულო, მაცდუნებელი ფერი იღვრება. აქ პოეტის მიერ სიცოცხლის სიხარულის გადმოცემაა, ლოცვებით სავსე ზესთა სამყაროდან მეტეორებით წითლად გახლენილი ღვთიური ცეცხლის ცვენა დედამიწაზე ჩემი აზრით, გაცილებით უფრო ეფექტური და მოულოდნელია, ვიდრე მზის ამოსვლა.

ჩემი ღრმა რწმენით მეტად რთულია და იდუმალი ვაჟა ეგრისელის პოეტური სამყაროს, მასში

დატრიალებული ფიქრებისა და აზრების, განცდა-გრძნობების, ზუსტი მეცნიერული ანალიზი და წაკითხვა; აქაა აბსოლუტური სრულყოფილობით აღბეჭდილი ის სულიერი ღირებულებები, რომლებიც საცარი ძალით გვნუსხავენ და გვიხმობენ ამოსაცნობად.

ვაჟა ეგრისელის განმაცვიფრებელი და შთამბეჭდავი პოეტური სამყარო კოლოსალური ძალისხმევით ამზეურებს ჩვენი ეპოქის ღირებულებებსა და ფასეულობებს, უნივერსალური სიყვარულის ძლევა მოსილ ხაზზეა პროვოცირებული მისი შინაგანი სულიერი სამყაროს ფილოსოფიური იმპულსები.

და უნებურად მეჩვენება აქ, დედამიწაზე სევდისა და ბურუსით მოცულ საუფლოში, სადაც ცხოვრება თავისი ორომტრიალით თრთის და ცახცახებს, იქ კი, იმ თვალშეუდგამ სივრცეში სიხარული და ნეტარებაა, რამეთუ

ცა – ტაძარია,

ვარსკვლავები შენი მრევლია,
მზე ღმერთია და მუხლმოყრილმა
უნდა ილოცო.

ათასწლეულებს გადაეფსკვნები...

რადგანაც მოდგმა ხარ ჰელიოსის,
და სამეფოდ შენ გაქვს ზესკნელი.

როცა ვაჟა ეგრისელზე ვსაუბრობ უნებურად მარინა ცვეტაევა გამახსენდა: „პოეტები იყოფიან განვითარებად პოეტებად და პოეტებად განვითარების გარეშე, ისტორიის პოეტებად და უისტორიო პოეტებად.

პირველნი გრაფიკულად წარმოდგინებიან უსასრულობაში გაჭრილი ისრის სახით, მეორენი წრის სახით, პირველებზე (ისარი) მოქმედებს თვითგახსნის წინსვლითი კანონი, ისინი მათ გზის წინაშე გამოკვეთილი ყოველგვარი მოვლენის წინაშე იხსნებიან, ყოველნი ახალ განჯასა და ყოველი ახალი შეხვედრის !ამს.

ჩემი — სხვისი, — არსებითი — ზედმეტი, შემთხვევით — მარადიული მისთვის — ყველაფერი საცდელი ქვაა, საცდელი ქვაა მათი ძალისა, რომელიც კიდევ უფრო მძაფრდება, როცა დაბრკოლება ეღობება, მათი თვითგახსნა არის თვითშემეცნება სამყაროს საშუალებით, სულის თვითგაგება ხილული სამყაროს გზით. მათი გზა არის ცდისეული გზა, როცა ისინი იძვრიან, ჩვენ ფიზიკურად ვგრძნობთ მათ მიერ გაცვეთილი ჰაერის შეტოკებას, მათგან უბერავს ქარი. პოეტები ისტორიით (ისევე როგორც ადამიანები ისტორიის, როგორც თავად ისტორია) არც კი უარობენ საკუთარ თავს, ისინი უბრალოდ არც კი იმზირებიან საკუთარ თავისკენ, დრო არა

აქვთ მხოლოდ წინ! ასეთია მოძრაობისა და განსჯვალულობის კანონი.

პოეტები ისტორიით უწინარეს ყოვლისა არიან თემის პოეტები“.

ამ კლასიფიკაციის ფონზე კი ვაჟა ეგრისელი აშაკარად ისტორიით და თემითაც მკვეთრად გამოხატული პოეტია.

პოეტი მისწრაფვის სულიერი ცხოვრების იმ მომენტების წვდომისა და ამომზეურებისკენ, რომელნიც დაკავშირებულია ადამიანის მიერ ბუნების მოვლენების თვითნაღრმავების პროცესთან. ვაჟა ეგრისელი ქმნის დადუმებული კაცის პოეტურ მითს და მანც მზის ჭიშკართან, მთვარის ბუხართან განმარტრებას მოაქვს რაღაც საოცარი სულიერი ექსტაზი და შინაგანი ნათება.

ღიახ, ვაჟა ეგრისელი მკაფიოდ გამორჩეული მხატვრული ინდივიდუალობის მქონე შემოქმედია, რომელმაც ახალი ფერებით გაამდიდრა ქართული ლირიკის მხატვრული სამყარო, საოცარი და უჩვეულო, ჯერ არნახული და არ გაგონილი პოეტური სახის როლი და სტრუქტურა და მისი ემოციური ზემოქმედება ხშირად მასზეა დაფუძნებული. დაბეჯითებით შემიძლია ვთქვა, რომ სწორედ ორიგინალურ მიგნებულ ორაზროვან პოეტურ სახეებში იგრძნობა ფანტაზიის საოცარი მხრებგაშლილობა და ემოციური მუხტი:

„დგას გაზაფხული და აპრილის ტოტებზე —
კვირტებს აფეთქებს
ნაღმივით

და კვამლში ბოლავს ცის ერთი მეცხრედი.

ღამე კი დიღამდე —

მზის ბუხარს აღვივებს —
ვარსკვლავთა ნაკვერჩხლებით“.

და თუ მზე პოეტისათვის ჯადოსნური და განუ-
მეორებელი ნიშნების მქონეა, დაღამება, სიბნელე,
წველიადი ფიქრები აშფოთებს:

„ცეცხლს ცრიდა ცა,

მზის საცერით,

მერე უცებ,

როს დაღამდა,

ატყდა ქარის რია-რია.

გამოექცა ზღვას ტალღა და

ნაპირს თავი მიამსხვრია“.

ან კიდევ:

„ცის სიჩუმეში,

ზღვა როდესაც

ხელებს შემართავს,

ქარი მაშინვე აფრებს აუშვებს

ქვიშით და კირით.

გამთენიისას

ცის ვეება

მღვრიე აუზში,

ღამე კვლავ დაყრის ვარსკვლავთა

ქვირითს“.

პოეტის სამყაროში ძალუმად შემოგვანათებს გარესამყაროს ჭკრეტითა და აღტაცებით, გაოცებითა და შეფრვინვით შობილი სრულყოფილი სურათები და მაინც ყველაფერი მის შემოქმედებაში მზესთან და ცისარტყელასთან, დილის ცისკართან დაპირისპირებული სივრცეა ღამე, წყვიდიადი, უდაბნო, ზღვა, ხმელეთი. „ცა თავს გვაწონებს ვარსკვლავების ოქროს ბეჭდებით, გაერთება ელვა და იდუმალი ისმის ჩურჩული; სად ხარ, უფალო შენ შემოგტირის ცისქვეშეთში ღამე მდუმარი, ყოფნა – არყოფნა, გზა – უგზო და კვალი უკვალო.

საოცარი სურათია:

„გახედა თავის სამწყსოს ზვიადად

მზემ და ცის ოქროს სავარძელში

დაჯდა მახვილივით.

და მერე გვიან,

სახე ცეცხლმა როს

დაუღვარა,

დღე გადაწვა და დაანახშირა,

გადააქცია ღამის უღრანად.“

და მაინც, ვაჟა ეგრისელი ღმერთისგან ხელდას-
მული, ცის დანიშნული, საოცარი მისწერი წინას-
წარმეტყველების უნარით მომადლებული ბრძენი პო-
ეტია, რომელიც ახლებური მხატვრული საშუალებე-
ბით ცდილობს ახსნას სიკვდილ-სიცოცხლის საი-
ღუმლოება. ვაჟა ეგრისელს მარად უთვალთვალებს
წინაპართა სულები, ეს კი წარუვალი და მარადქარ-
თული ღირებულებები და ფასეულობებია, რომელთა
გამონაშუქი საუკუნეებს გადაანათებს.

„მწამს რომ არს ენა რამ საიდუმლო უასაკოთ
და უსულოთ შორის!“ — ბრძანებდა ბარათაშვილი.

ნ.ბარათაშვილის „შემოღამება მთაწმინდაზედ“
არის მოგონება, ნოსტალგია, ხსოვნა იმ წუთებისა,
როდესაც სული მღუმარებაში ეწაფება „ზენაართ
სამყოფთ“.

ნ.ბარათაშვილის ამ ლექსთან დაკავშირებით
მართებულად ბრძანებს დიდი კრიტიკოსი და მეცნიე-
რი გიორგი გაჩეჩილაძე:

„ნ.ბარათაშვილმა, ისევე როგორც შექსპირის
ჰამლეტმა იცის, რომ ირაციონალური, ემპირიულო-
ბის მიღმა არსებობს სფერო დაფარული და მიუ-
წვდომელი ჩვეულებრივი თვალყურისათვის. ამიტო-
მაც გაისმის კაემანიანი სიტყვები: ...მაგრამ ვერ
სცნობენ გლახ მოკვდავნი განგებას ციურს.

ამიტომ დაადგა მაგიის გზას ფაუსტიც, იმავე
ტკივილს გამოხატავდა ჰამლეტი, როცა იგრძნო, რომ

ამ საიდუმლოებს „ბუნების გლახაკთა... ჭკუა ვერ მისწვდომია“. აკი იგივე გაუმეორა ანრდილმა, რომ მას „სისხლხორციოთ ქმნილნი ყურნი ვერ მიხვდებიან“.

მაგრამ ის, ვინც ერთხელ უკვე შედგა არსებობის ამ საიდუმლოთა წვდომის გზაზე, ვისი შინაგანი მხერვაც მთლიანად მოინუსხა მის საჭვრეტად, იცის რომ:

არს ენა რამ საიდუმლო უასაკოთ და უსულოთა შორის

და უცხოველეს სხვათა ენათა არს მნიშვნელობა მათი საუბრის!

ეს არის დუმილის ენა, „მეტყველი უმეტყველობა“.

ენა, რომელიც გონის გაცილებით ღრმა შრეებს უკავშირდება, ვიდრე მჭევრმეტყველების მთელი ფეიერვერკი“.

ვაჟა ეგრისელთან ნათლად ჩანს იდუმალების ესთეტიკა.

ვაჟა ეგრისელის ლექსი „ზღვა ბორგავს“ — ერთ-ერთი უმთავრესი ლექსია „კოლხური ფსალმუნების“ კიდობანში, რომელიც არნახულ სილამაზეს ასხივებს. სათაურშივე ჩაღვრილა — იდუმალება, „მეტყველი უმეტყველება“;

„ზღვა ბორგავს და კივის ქარი
და აწუხებს ცას ეჭვები:
რომ შელოცვით ახალ მთვარის
არ ურჩება ღამაზ დამეს
ვარსკვლავების მეჭეჭები“.

პოეტი სიტყვასთან ჭიდილში მრავალჯერ კვდება და მრავალჯერ ცოცხლდება, გულის სისხლის საფასურად. ღვთაებრივი სულის მადლით ბრწყინავს მისი უიდუმალესი ოცნება. პოეტის მიზანია შექმნას ახალი ესთეტიკური კულტურა, რომელიც საკაცობრიო იდეალების გადარჩენისათვის იბრძოლებს. ალბათ ამიტომაც:

„ვერ გაწყვეტ,
ხარ მიჯაჭვული
პოეზიას,
ვით პრომეთე,
მზის უროს სცემ დღეთა პალოს!
შიშის ქარი უდგათ ღმერთებს
ვაჰ,
მათ მუსრი თუ გაავლო“.

და მაინც იგია სწორედ თავისთვის არაფრის მომთხოვნი, კლდესავით ამტანი და ზღვასავით მოღვაწე, სილამაზისა და მშვენიერების მოთაყვანე, ფიქრზე ფიქრი მისი სტიქიაა. ვაჟა ვერისელის ლექსი

ყველაფრისადმი რიდით განგვაწყობს, პოეტი ღამეზე როცა წერს, ამით იღუმალების ესთეტიკაზეც მიგვანიშნებს, მისი ფანტაზიის თვალსაწიერში ღამეები ტრიალებენ და საოცარი მეტაფორებით გადმოგვცემს ბუნების სიდიადეს; „მას ზოგჯერ მზის ვეება თაიგულით აცილებენ დღეები, ზღვიდან თვალს უკრავს ერთი მნათობი, თვალმარგალიტით აღსავსეა ღამის სასახლე, რომელსაც მთვარის დიდი ბოქლომი ადევს“.

ვაჟა ეგრისელი მხატვრული სიტყვის უმაღლესი მისიას, ერის, რწმენის, სულიერების მსახურებისა და უხენაესი სიმართლის ერთგულებაში ხედავს. მისთვის მზის გარდაცვალება ბედისწერაა, უმზეო დღე სიცოცხლის დასასრულია:

„ცის შვილები —
ეს თეთრი ღრუბლები
მზე რომ მიიცვლება
შავებს რომ იცვამენ
და დასახრჩობად ზღვაში რომ ჩადიან!
მაგრამ ო, არა,

ცის სულს ფიცავენ,
იქ იშენენ,

სიკვდილიც ზეცაში
სწადიათ“.

ბევრი რამ არის მიუწვდომელი, მიმზიდველი და დამაფიქრებელი ვაჟა ეგრისელის პიროვნებასა და პოეზიაში. ალბათ, ტომები არ ეყოფა მისი პოეზიის მეცნიერულ ანალიზს, მე კი ღრმად მწამს, რომ მისი პოეზია სულიწმიდის მადლით მოსილი სიბრძნის ზღვაა, იდუმალებით სავსე, მისი გზა ლეგენდებითა და თქმულებებით დახუნძლული კოლხეთიდან შორ პლანეტას გასცქერის და თავის არჩეულ გზას თავად მიიკვლევს.

სამიათას წლის სიბოლოქრეში —
ჩემი ოცნების გავშლი — იალქნებს.
ქართული სიტყვის ფიქრთა მკმეველი.
თუმც სულს მარადის მიფორიაქებს:
იდუმალების
იდუმალობა,
გაურკვეველობა — გაურკვეველის.

ვაჟა ეგრისელის ლექსი გვხიბლავს მიგნებითა და აღმოჩენის სიხარულით და აღმაფრენით, მოულოდნელობის ეფექტით. პოეტი გვაოცებს მკვეთრი ორიგინალობით აღბეჭდილი პოეტური სახეებით, რომელთა ინდივიდუალურ ბუნებას, გონებამახვილური შინაგანი ასოციაციური მიგნებები განაპირობებენ. აი თუნდაც,

წუთები სადღაც მიიჩქარიან,
!ამთა დინებას ვერავინ ვერ ცვლის,
ვერც კაცთა მოღვმა,
და ვეღარცა ცათა ძალები.
მზე ოქროს ჭიშკარია,
მთვარე კი ვერცხლის,
რომელიც იღება დღე-ღამის ბრძანებით.

და ასე მკვეთრად იკვეთება ვაჟა ეგრისელის პოეტური სტიქიის დამახასიათებელი ნიშანთვისებები — სისხარტე, სიღალე და ბუნებრიობა, მის პოეზიაში საოცარი ძალით შეერწყა ერთმანეთს პიროვნების ინტიმური განცდები და ფართო საზოგადოებრივ-მოქალაქეობრივი ინტერესები. ინტიმურისა და ზოგადსაკაცობრიო საფიქრალის შერწყმის თვალსაზრისით მისი ლირიკა ქართული მწერლობის ერთ-ერთი გამორჩეული მაგალითია. მის ლექსებში უიღუმაღესი და უდიდებულესი რითმებით მიიწვდომება დიადი აზრი, აზრი ცეცხლოვანი და მომნუსხველი.

„ვაჟა ეგრისელის პოეზიის უსამანო სივრცეში რომ მოხვდეს, ისე გაგიტაცებს, ვითარცა ამურს ქერუბიმები, ზეცაში მოკიაფე ვარსკვლავთა შორის, მისი პოეზია ღვთაებრივია, ხოლო შთაგონების უძირო ზღვიდან ამოღებული სტრიქონები ასე გგონია, ფერწერული ტილოებია, რომლებიც შენს გვერდით იხატებოდა და შენ არ იცოდოდი...“

პოეტის ფიქრები მნათობებივით მიელტვიან ზესამყაროს და არ გრძნობენ სიმაღლის შიშს. და დაფრინავს უსახდეროებაში ვაჟა ეგრისელის მზით მოსილი პოეზიის, სულის სიღრმეებიდან ამოშადრევენებული, ფიქრმიუწვდომელი შთაგონება და სიყვარული. მუზა დიდებისა. უბერებელი და ადრე დაბადებული, მესამე ათასწლეულის პოეზია“.

ციალა მუსხია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი.

*ნაწევები წიგნიდან – სასწაული და ფანტაზია
(ფიქრები ვაჟა ეგრისელის პოეზიაზე)*

გაგრძელება შემდეგ ტომში

ცეცხლი

სცივათ...

და ბუხარს მიჰფიცხებიან

შორით მოსულნი

თქმულებები

და ლეგენდები.

გარეთ ზამთარი სიმყუდროვეს

ლამბავს და ლამბავს

და მთებს უმზადებს უთეთრეს

გვირგვინს.

შემა კი ტირის...

ცეცხლი ჰყვება

გარდასულ ამბავს,

როგორ მოსტაცა უვიც ღმერთებს

პრომეთემ იგი.

1996

* * *

ეფარებოდნენ ხავსიან ლოდებს
და ომობანას

თამაშობდნენ

ციცქნა ბავშვები.

ღუმდა სიკვდილი...

დამშრალიყო ცრემლის აუზი.

და მზე შუადღის ტოტს ეკიდა,

როგორც ნახატი.

გულ-ხელდაკრეფილ

და მოწყენილ

სასაფლაოზე

ჰყვოდა პეპლის უცხო ფარფატი.

1987

* * *

როცა ჩემი მზეც მიიდრიკება,
დღე შედგება და
უამი უდმერთო,
მოკვდავი რომ ვარ, კიდევ ერთხელ
კვლავ მომაგონებს,
მე არ მოვითხოვ სანთელ-საკმელს და
ზიარებას.

წამოვიწევი და გავხედავ
ქართლის მთა-გორებს
და... მე სიკვდილი დამეზარება.

1963

* * *

ჩემი დღეები და იმედეები
ჩემმა სიცოცხლემ
ქართლის ცაზე
დროშად გაჰკიდა.
ყოველი წამი გაოცება
და შეკრთომაა.
და ჩემი ქვეყნის
განათებულს
ვხედავ მომავალს,
ჩემი სამშობლოს
ღია სარკმლიდან.

1974

ღეკემბრის ღამე

გავცქერი სივრცეს...

და ჩემი ფიქრი

დაღლილ წუხილად ეპარება

შორეულ მნათობს,

რადგან სიშორის დიდ ჯვარზე ეცვა,

და სიმყუდროვეს ათოვს

და ათოვს...

ღამის შავ ქვაბში

ძველ რძესავით აჭრილა ზეცა.

1967

მწუხრის ფრინველი

ვარსკვლავების და სიჩუმის მიღმა

მოსჩანდა ცისკრის

თეთრი ნაპირი –

ადიდებული მილიონი მამლის

ყივილით.

და მწუხრის ფერი, მთვარეული

ხმის მომფინველი,

დამით დაბურულ – პარას ჭალაში –

ცისკარს ეძახდა მწუხრის ფრინველი.

1961

ბუღეს ანთებენ

ახლა ყვაეები

ხის ტოტებზე

ბუღეს ანთებენ –

ცის დამწუსრებით, დამუნჯებულ

ტყის გახარებით,

ცოტა ხნის მერე,

ბუღეებში ჩადგება კვამლი –

ბახალეების.

1968

სიმორღლი

ფრინველთ მეფის – “სიმორღის”
პოვნის იმედს ატარებ,
ვით პოეტი ატარი.
თუმცა მისი მხილველი,
არ ყოფილა სულდგმული!
მხოლოდ ისღა იციან,
რომ მას დარჩა
ფერადი –
ერთი ღერი ბუმბული.

1973

უცხონი

ვინც თქვა: ციდან ვართ მოსული,
მას წინაპარი ვუცხონე...
და მსურს სამყაროს

ვაუწყო:

დედამიწაზე ვართ უცხო!!!

“კურთხეულ იყვნენ უცხონი”.

/შტეფან ვაიდნერი/

1961

მარწკინიები

როცა სასაფლაოზე მწუხრი ჩამოდგება და,
წასვლის ზარი დარეკავს!
წამსვე მარწკინიები*
ხსოვნის ფარნებს ანთებენ...
მერე მიცვალებულთა სულებს
სამოთხისაკენ –
წკვარამ გზას უნათებენ...

2017

* მარწკინიები (მეგრ.) – ციცინათელები

ხილვა: აღა-მაჰმად-ხანი /1795 ♡/

ურჯულონი თბილისის –
აღსაგლის კარს აღებენ!!!
/ომი დაუსაბამო.../
და ვჭერე: აღა-მაჰმად ხანს,
სმალშემართულს კრწანისთან!
გმირთა სისხლით ირწყვება
ორთაჭალის ბაღები და...
გოგირდის აბანო...

1965

ორივე

ყოფნაც და არყოფნაც,
ორივე სასჯელია!

ორივეს სუნი სდის
და მოიშმორებს –
ვით უბნობს ხან საფო,
ხან აკია.

ორივე ზედმეტი ხაბაკია,
ჯობია,
რაც ადრე მოიშორებ.

2018

* * *

ეს კოლხური სანახები,
ახლა თითქოს და მუნჯია,
მაგრამ...
ერთად დამიტირებს
ხმამაღლა და მოწყალებს:
სკვია,
წყაბუ და მუნხია,
წინწყარი და ხობწყარი.

2018

ღისტიძე

ანუ

ორი ლექსი გალაკტიონს

“აქ ჩემს ახლოს აკაკის ლანდს,
ძინავს მეფურ ძილით”.

გალაკტიონი

I

მოჯარდებიან ლანდები –

ძველებიცა და ახლები...

დაირეკება სხვა ზარი!

“სადაც უნ დაიმარხები”,

ამაღლდება ის ტადარი.

II

“რომ მეფე ვარ და პოეტი...”
გალაკტიონი

ლეგენდიდან გადმოსული,
ვით პოეტთა ფარაონი,
დედად თვლიდი უნც
ისიდას*.

და... თავი რომ მოიკვდინე!!!
ხომ მოკვდებოდი ისედაც?!

1959

* ისიდა (ბერძ. ეგვიპ.) – ყველა ფარაონის ღვთაებრივი მშობელი

იმედა

წუხელის ღამეს ელვის თითები
თვალთან ვერა და
ველარ მიჰქონდა,
ტყის სიჩუმეში მგლების ლანდებს
რქენდა იმედა.
და მერე გვიან, სადღაც დასავლით,
ბნელით დახურულ
ღამის მღვიმედან –
სსივთა წივწივით გამოცოცდა
ერთი ვარსკვლავი.

1968

ბანთიალი

ცეცხლში შთაინთქა
ღამის ტაძარი,
მაგრამ ღრუბლებმა
ცის თაღები
მაღლა აღმართეს
და სივრცის ძახილს
ელვა უწოდეს.
ნაპირს მომდგარი ზღვა ლოცულობს
და მზეს აღმერთებს
და მსხვერპლად სწირავს
ზვირთებს –
უცოდველს.

1969

რომ არ ჩათვლიდოს

მგონის ფიქრით –

აღარ ისვენებ,

შენ, ქარიშხალის სულო,

გრძნეულო.

ცის ვარსკვლავებო,

ბავშვობაში ბევრჯერ დათვლილო. –

ზღვას სურს, წამით რომ

თვალი მიღულოს,

მაგრამ თოლია ფრთას გაჰკრავს კვლავ,

რომ არ ჩათვლიდოს.

1968

* * *

შენი სიცოცხლის სანაპიროზე
არდაბერების ჰევავის

სოსნები,

ზღვა და ღელვაა მარადისი შენი
მხლებელი.

თუმცა წახდა უამი...

მაგრამ მაინც

პატიოსნება –

შენს სულში კვლავ დევს

ხელუხლებელი.

1964

არ გაგახსნებ

წუხდა დაჭრილი სიყვარული –
შავი ავაზა,
შხამსა და ღვარცოფს ანთხევდა შური.
ცნობისწადილი
ცხვირით ჰგაუდა
თვით ბურატინოს.

რაც იყო,

იყო...

მე არაფერს არ გაგახსენებ,
ნაიარევი სული უცებ
რომ არ გატკინო.

1980

სიმატოვე

ეზივარ ზღვისკარად...

ბრწყინავს ღამის

ვეება ჭერი

და მთვარის მიღმა

მირიადი წელი მიშხუის.

ტალღები ნაპირს

სიმყუდროვის სამოსს

აცმევენ.

არავინ არ ჩანს, იყოს ლეკი,

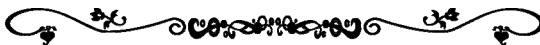
თუნდ იყოს ღლიღვი,

ეს სულ ერთია...

მხოლოდ ახლა ხმის გამცემი

მე წამლად მიღირს.

1964

* * *

აქ, ამ ყურესთან –
მოისმოდა ტყის სიმფონია
და აკვანივით ირწეოდა
მუხის ნაფოტი
და ხომალდით ნაპირისკენ
მოისწრაფოდა,
“ხორცი არს ჩემი” –

აქ, ამ ყურესთან –
ტყის ხმა ისმოდა იმ ნაფოტიდან...
და დამწუხრებულ ზღვას დაყურებდა
ფერმკრთალი მთვარე, ვით აფროდიტა.

1989

ქორწილი

I

ცეკვავს ქორწილი

და მღერიან კვლავ გიტარები,

სარკესთან დგას და თავს იწონებს

ჩუმად მზითევი...

ათას სიხარულს, ათას სევდას დაატარებენ, –

ფერმკრთალ დედოფლის

თეთრი თითები.

II

იძინებს დამე,

ძილი მაინც სიფსიზღეს ეძებს,

თრთის და კანკალებს სიმყუდროვის

ღურჯო კარავი

და სიმყუდროვი თეთრ სარეცველზე

წევს და... წუხს თოვლი გაუკვალავი.

1967

* * *

სიცოცხლე –

სადგური ღამაზი, აღსავსე იმედით,
მზითა და ღოდინით...

აღსავსე ცრემლებით, შიშით და
ზარებით...

აქა-იქ ძეგლები,

ჯვრები და ღოდები –
უამისგან უღმერთოდ
წაშლილი გვარები.

სიცოცხლე –

სადგური ღამაზი.

1957

და მე მომესმა...

მიუსაფრობას და ზღვის დუმილს
გადაგუფრინეთ,
ღამე ჩვენს რწმენას
დიდხანს ანჯღრევდა;
გურიის მთებში გაკრთა ელვა,
ვითარც ფიჩორი,
და მე მომესმა
სიმარტოვის
ღია ფანჯრებთან
ფრთების ფათქუნი შენი სიშორის.

1972

* * *

იმედის ქოხში ვზივარ

ეული,

დარდის და სევდის

მმოსავს თაღხები

და შენს ლოდინში დღე და ღამე

ისევ იცვლება.

იჩქარე! –

თუკი მომეახლება

და ლერწმის ღერით მომეცისკრები.

1967

* * *

დღეებს ისევ სურთ ჩვენი შეხვედრა
და სიხარულის ყვავილებით
ისევ ირთვება,
თუმცა სიყვარულის წლები გავიდა.
ველარ იქნა და...
მოგონების ღურჯი ზვირთები,
ვერ ამოვხაპე ხსოვნის ნავიდან.

1982

* * *

თუმცა სიცოცხლე ასე ტკბილია,
კბილი მომკვეთა წუთისოფლის
მწარე ნაყოფმა

და ცა ოცნების,

ო, რარიგად დაცარიელდა.

და ვით მოცარტი და სალიერი

კვლავ დგას პირისპირ –

ყოფნა-არყოფნა.

1964

თავდაზვიადება

დღე ერთია და...

ათჯერ მეწვევა

ჩემი ერთგული თავდავიწყება,
მაშინ ღელვის გზით გარბის სიმშვიდე
და სული,

როგორც სვეტი –

ცხოველი,

რწმენის ნათელზე გასაკრავად ელის იდეალს.
და არვინ უწყის,

რომ დღე ყოველი

ჩემთვის...

ო,

ჩემთვის ბეწვის ხიდია!

1961

ყარაიასთან

მოულოდნელად მოკლულ სიყვარულს –
ყარაიასთან

ხარ-ირემი ისევ გაჰყვირის,
ისიც ჩემსავით ღამეს ათენებს.

და წუხს მაისი,

ყვავილების მტვერგადაყრილი,
ჰაერს სურნელი უდის გამდნარ

თაფლის სანთელის.

1989

ციცინათელები

თვალებს ახელს ზეცის თავანი,
სველ ღრუბლებს
ელვის თოკზე
გაფენილს,
იდუმალ არხევს შორეული
ხმები –
ქუხილის
და სიბნელეში წყვეტილი და
მომწვანო შუქით
ითხოვს ნებართვას დაბლა
დაფრენის,
ციცინათელების ესკადრილია.

1960

ჩემი მიზნები

მზით გადახურულ,
ლაქვარდოვან ცაზე – ოცნების,
კვლავ ციმციმებენ ჩემი მიზნები
და ვით მნათობთა მწვანე ქოხები
დგანან სინათლის კენწეროებზე
და კვლავ, სიშორის – სიახლოვით
გულს იოხებენ.

1962

* * *

საუკუნეთა მღვრიე ქარავანს,
მზის კომბლით ხელში
მოუღლედი უამი
მოდენის.
ვეფხის თვალეში იელვარებს
ფიქრი –
რუსოველის...
ქვაში სიმღერად იგუგუნებს
სული –
როდენის...
მაინც ლოდინი...

1979

ნუ გააღვიძებთ

ომის რაშების ისმის ჭიხვინი,
ხელი ვუტაცოთ
დარდით დახრულ
ცეცხლის აღვირზე,
რომ ცა ბრწყინავდეს სიხარულის
ნათელ ბრუნვაში.
სამარადისოდ ნუ გააღვიძებთ
სიკვდილს, რომელსაც
ჩუმად სძინავს
თოფის ლულაში.

1989

ქედები

ფირალებივით თავწაკრულ ქედებს –
დასცხათ,

მოიძვრეს თოვლის თეთრი
ყაბალახები

და ცას უმზერენ,

სიცხითა და დგომით დადლილნი,
მე მათ დაშრეტილ თვალებს ჩაცეკერი...
იქვე უფსკრულთან გადმომდგარ მთას
ნარბუნ ძაღლივით

გადმოუგდია ენა –
ჩანჩქერის.

1965

* * *

შემოდგომაა...

შეაცოცდა ცის ტოტებს მწუსრი,
მზემ მიიხურა ვარდისფრად კარი.

მე კი ყულევთან

ზღვის – ძე და მოდგმა –

ვზივარ და ვუსმენ:

შავ წარსულის ნაპირთან მდგარი

შვილწართმეული –

კოლხი დედის

კივილს და მოთქმას.

1963

ახალი მიწარე

კანკალებს ელვა...

და ზესკნელიდან

ისმის მნათობის შორი ძახილი...

დრუბელთა თმები ჩამოშლია –

ამორძალივით

და სიჩუმეში წევს და ახველებს

ღამეს,

მთვარე რომ გახირვია ყელში
ძვალავით.

1979

* * *

ვტეხე საჭრეთელით...
ვხატე გუაშით, –
ფაფარაშლილი წუთისოფელი,
მაგრამ...
მცირეთა ხვედრი ყოფილა –
დღისა და ღამის
უთავბოლო
წვა და ბრუნვაში,
უამის კიდეზე სკუთარი
სარკმლის გამოჭრა.

1979

* * *

მოდი!

გამტყორცნე

და გადამკარგე,

ანდა მარადუამს

აქ დამასახლე,

გესმას ბუხუნი ჩემი –

ლომური;

სანამ მოლიანად მოერღვევა

უამთა სასახლეს,

ჩემი დღეების

ციცქნა გომური.

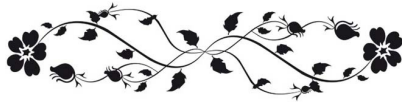
1986

* * *

ჩაუბლუჯავთ ბილიკები ხელში
შუბივით
და წარსულად დამდგარან მთები
ყელგამოლადრულ ომებიდან მოისმის ქშენა,
ბრძოლებით დაღლილ მიდიელთა
და ქალდეკელთა.
და ჩამონგრეულ ციხის კედელთან –
ვით მეციხოვნე თვლემს დაღვრილი –
სისხლი და რწმენა.

1964

* * *

ჩვენი ბავშვობის შუკებს გამოჰყევ
ფესშიშველი და
კოლოს ნაკბენ
მაღალ წვივებით
და დამელოდე, ვითარც მაშინ...
ჯეკეს ბოგირთან;
მე მოვალ შენთან...
და ზაფხულის ხშირი
წვიმებით, –
ცისარტყელების ჩამოტეხილ ტოტებს
მოგიტან.

1961

* * *

დღეები ბაძავენ წეროებს –
მწკრივებად მიფრენენ...
ფიქრის ცა იმღვრევა
ბავშვობის შორეულ კუნძულთან.
და შენზე ოცნება...
და შენზე სიმღერა
შემინდე! –
თუ ადრე მოვწყვიტე
ძუძუდან.

1972

წიგნი “ამაღლება”

მხოლოდ წუხილი...

მხოლოდ დარდი, სხვა არაფერი,

ჩემმა გამჩენმა,

მოსვლის დღიდან,

რაც მიწყალობა.

და... მარტო ერთხელ, მხოლოდ ერთხელ,

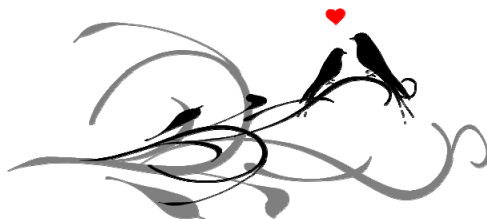
ვით ეფეკერა,

ჩემთან მოვიდა ჩუმი გალობით

ბედნიერება და...

მომეფერა.

1989

ფოთი

შავი ზღვის პირას –
 კვლავ დგანან ბორცვები,
 ვით აკადემიის
 ძველი კათედრები.
ზღვაში წევს ურიცხვი მტერი
 და მოყვარე
და ვითარც იმათი დარდი
 და ვედრება –
ქარებმა ნაპირთან ტალღები
მოყარეს.

1988

შენ საქართველოს გაღვას უღელი

შემოიჭირე სიყვარულის აპეურები,
შენც საქართველოს
უღელი გაღვას,
როგორც ტიცციანს,
როგორც პაოლოს
და ზღვად დაძრწისარ,
მიწაზე, რადგან –
საშველს ვერა და
ვეღარ პოულობ.

1982

ყელამდე ომში გმინავს წარსული

საუკუნეთა უმძიმესი საფეხურებით

ავალ გუმბათზე

და საქართველოს

წარსულში ისევ გადავიხედავ:

ყელამდე ომში გმინავს –

წარსული.

და შორით ვისმენ –

მეციხოვნის ძახილს

ციხიდან,

ვითარცა მეფე ლაშქრად –

გასული.

1962

ტეხურის პირას

ტეხურის პირას –
თვალეხს იფშენეტს
ნაქალაქარი
და მე დავცქერი ისე,
ეკიდან,
ვით წინაპრები დასცქეროდნენ
დიდი ხნის წინათ...
გათენებიდან ცას და მიწას
ცეცხლი ეკიდა,
შელამებისას,
ჩასაქრობად მოვიდა წვიმა.

1972

* * *

ვით მეგობარი და ახლობელი
მზე ხელს ჩამავლებს
და შემეყვანს
წკვარამ ღამეში,
როს წუთისოფელს დარდი დაბინდავს.
უთენია კი, კვლავ ამოვა
და ამომეყვანს
ფიქრით გამურულ ღამის ქვაბიდან.

1968

* * *

როცა ქარები—

სიმყუდროვის ჯაჭვებს გაწყვეტენ,
მაშინ ღრუბლები ელვის სატევრებს
იშიშვლებენ და ჰგვანან მეომრებს.

მერე დაღლილნი, მოვარის შუქზე
პერანგს იშრობენ.

ზღვა კი ტალღებში მიმასსოვრებს
და მიმეორებს

და ესიზმრება —

მოწყენილი ჩემი სიშორე.

1964

* * *

გათენდა...

ფანჯრებს ცა ჩაედგათ
ჩამქრალ გუგებში.

სანაპიროზე ქრიან ქარები
და ღრუბლებს ტალღებს არ აკარებენ.

მზის სამხრიანი –

დღეს აცვია თეთრი მუნდირი.

ვითარცა ლომი,

დასავლეთის ღია კარებთან

შავი ზღვა წევს და...

მიწას ურტყამს რიონს –

კუდივით.

1961

* * *

ფაზისის პირას, –
გაზრდილს კოლხეთში,
ისევ მაცვია
ქარიშხალის ლურჯი პერანგი
და ფრიდონივით ვარ უშქარი
ზღვათა მფლობელი,
მაგრამ...

ვინ იცის, სად მივერაგებს
ღელვა სასტიკი და უღმობელი.

1969

მცხეთასთან

საუკუნეებს რეკავს სამრეკლო

და ახლო იწევს

ცივი შორეთი –

ომით...

ყიჟინით...

ციხე-კოშკთა

ბროლის სვეტებით.

და მე მცხეთასთან –

მიღმა სამი ათასწლეულის,

წარმართთა გზებით დაფეხვებში.

და მესმის ღოცვა...

მესმის ოხვრა

და საუბარი,

სადღაც, სულ ახლოს,

ქართლის ცისქვეშ

მდგარი თუბაღის.

1964

* * *

ჭიშკართან დამდგარ ნოემბრის ღამეს,
მთვარე ეკიდა,
ვით სატყვარი.

და ყველა ფოთოლს
გულზე ეხატა –
შემოდგომის დაძარღვული
ხელის მტკვანი.

1976

აფხაზი

აჰა, ას ოცი წელი გავიდა,
სიცოცხლესა და აფხაზ ბერიკაცს,
ერთმანეთი რომ ჰყავთ ჩაბღუჯული.
ისმის მუქარა...
და ვედრება...
ისმის ჩურჩული...
არ ჩანს სიკვდილი ბრმა და ურჯულო,
რომ ხელი სტაცოს
და გააშეგლოს.

1961

უვარსკვლავო ღამე

საუკუნეთა, თუ მტრად ქცეულ
ათასწლეულთა –
გადავიწყების
მძიმე მტვერით დაუფარავი –
სხედან სსოვნაში წინაპრები –
ჩვენი ძველები,
და შორით მოსჩანს უვარსკვლავო
ღამე – წკვარამი –
ჩვენი ნათელი დღის გაგრძელება.

1966

ჯორჯანო ბრუნო

როცა სთქვა: “ბრუნავს”,
მოკვდავს უფლის ეცვა
სამოსი,
ხმები სიმართლის გარნა ხმებიან!
რომ მოესმინათ “წმინდა მამებს”,
ჰქონდათ ნამუსი?
ცეცხლში ისროლეს...
სახეს ჭმუნვა არ შეხებია.
და... ის დაიწვა –
საკუთარი რწმენის
კოცონში.

1967

* * *

მესიზმრა: ღამე მიკოცნიდა
მწუხრ ბაგეებს,
და ქარიშხალი –
ზღვის ცივ ფსკერზე მიგებდა ლოგინს.
ზარს მომიოდა ციცქნა გოგო –
“სახელად ემა”.
თავზე სიბნელეს დამბლაოდა
ღრუბლების ჯოგი,
გულზე ჭიხვინით ფლოქვებს მცემდა
ტალღების რემა.

1965

შაში ზღვა

ჩამოივლიან გრიგალები
და კითხულობენ
მის სიღიადეს და წლოვანებას,
მას მთებზე უდევს მდინარეთა გამხდარი
კუდი,
და... დასავლეთით –
უამთა ბებერ ლერწმოვანებში –
შავი ზღვა ბუდობს.

1959

* * *

ღამეა ფიქრში...

მხოლოდ უამი-უამ
უზენაესის უწმინდესი ცეცხლი
იელვებს,
კანკალებენ და ძრწიან ბინდები,
ისევ ტყვედ ვყავარ
სიბნელეს და
სიცარიელეს,
მოდი! –
მიშველე!
და აენტე, თუ აინთები.

1971

ეპიგრამა

სფინქსივით თვლემენ უდაბნოები
ცხელ ქვიშაში
და
კვლავ დარდობენ ჩამქრალ მირაჟებს,
შუბთა შუილი თითქოს ისევ
ესმით სკვითების
და კანკალებენ...
კანკალებენ პირამიდები.
თეთრი ნილოსი ომით დაღლილ
შავ წარსულიდან, –
მამელუკების მღვრიე ხსოვნად
მოედინება.

1976

კოლხო

შენს ნაფეხურებს –

მწევარივით მისდევს ლეგენდა

და გრძნეულ გზაზე იეზივით –

ჰყვავის მითები...

მწამდა, აქ იყავ...

მე ზღაპარში მაინც გეძებდი,

რამ მოგიყვანა, კოლხო! –

პონტოს სანაპიროზე

თქმულებებით და ოქროს ვერძებით?!

1960

* * *

პიტალო ქვაა წუთისოფელი,
სიმღერით ვკოდავ
და მეც ვებრძვი,
ვითარც როდენი.

მიჰქრის დღეები...

დაისებიც სწრაფად
ივლიან...

განსრულდა დეღვა და მოლოდინი,

მორჩა იმედი,

დაშრა რწმენა

და მიიღია.

1976

* * *

წარმართებივით უცხო გალობით,
შიშის ჩარაზულ
კარებს აღებენ,
მოჰყვებათ ჯარი მეღუზების,
ვით მესაკრავის,
და ღონემიხდილ ზღვას
უბულო, –
მისი ტაღღები,
ვითარც იესოს, ქარიშხლის ცივ
ჯვარზე აკრავენ.

1966

კვლავ

მზე –

დედისერთა ბიჭია თითქოს,
არვის იკარებს –

გარბის...

ჭკუა ვედარ ასწავლეს...

დასაღიერთან, –

კვლავ წამოკრა ფეხი

სადამოს,

კვლავ სხივთა სისხლით შეეღება

სახე დასავლეთს.

1979

პომპეის ხიდი

მდგრია ზვირთი,
ვითარც ჩემი ქართლის წარსული
და ისევ მიდის...
საუკუნეთა ქარავენმა გადაიარა,
მაინც ჩანს ხიდი,
რომელიც პომპეუსს,
მტკვარზე კი არა,
წარსულსა და აწმყოს შუა რომ გაუდვია.

1982

✠

სამყარო

ხუთი მილიარდი –

გული გიცემს

მკერდში –

სამყაროვ! –

მე და შენ გვიყვარს

ერთმანეთი,

თუმც რამდენ ქარიშხალს

ჩვენ შორის

ჩაუვლია...

მაგრამ მზის ამოსვლა კვლავ

მთელი პლანეტის –

ნათლით შემოსილი დღესასწაულია.

1969

კახეთი

დახლართულია ქვევრთა ფესვებით...

მღვრიე წარსულს და

მოკამკამე

ღვინოს ჩახედეთ, –

როგორ ციმციმებს ეს დალოცვილი.

მზის დიდ სარკეში იყურება

ჩემი კახეთი, –

ვაზებით სახეგადაკოცნილი.

1985

რეკავს ფოლადი

დაციმციმებდა მზე –
სიცოცხლის შარავანდედად,
თუმც უამთა ცეცხლში დიდხანს
ბოლაგდა,
და ფენიქსივით მერე მაინც
აღდგა ნაცრიდან;
ათასწლეულის, ბარე ორის,
მაღალ ტაძრიდან –
ქართული სიტყვის –
რეკავს ფოლადი.

1966

თოვლი

ქართლის ველებზე თოვლი
გათენდა,
შუბლშეჭმუხვნილმა ცამ
იგრძნო შეება,
და ცისქვეშეთში მეფობს თეთრი
კრძალვა და კდემა.
მე ბილიკების
ქამანდს ვტყორცნი
და ჩემი მთები,
ჭიხვინებს, როგორც დამფრთხალი რემა.

1967

* * *

ვარსკვლავების ისრებს სტყორცნის
ღამე მიწას და

გრიგალი,

ზღვას სიშმაგის გვერგვზე ართავს
და... იოლი მას ჰგონია,

ცისთვის მიდგმა ოქროს

კიბის,

გადაადგილება მთათა.

1959

შორი და ასტრალური

სუფევს დამის წყვილია
და სანამდის ანათებს,
ის შორი გზა აღური,
მანამ ფრთებით სინათლის
უნდა შეძლო მგზავრობა
შორი და...
ასტრალური.

1966

ღეპი

(ცუცუ და რახილ ლიფონავეების ხსოვნას)

ულამაზეს (გაუთხოვარ)

ღებს ვიგონებ:

ერთი – ცუცუ და მეორე –
რახილია.

საუკუნის მერეც ორივე ცოცხლობს
ჩემში,

მათთან სიკვდილს –
რა ხელი აქვს?!

1958

* * *

კოლხურ ხიდან ნაკეთები
ცას მიადგა ოქროს კიბე,
რუბიკონიც გადალახა.
და ფაზისთან ელოდება –
განგს,
ნილოსს და
გგადალახარს.

2013

ცრემლი

ცა – სიშორით და

ბრძოლით დაღლილი,
ღელვას ვერ უძლებს ჟამთა
მდინარის.

და ვარსკვლავების ოქროს ფრესკების

ცრემლი სახეზე ჩამომდინარი,

რა ქნას,

ნიკაპთან

ჩუმად ეფსკენება.

1960

ხილულს არა,
უხილავს

ელვის წამით გაკროთმა,
ძირს ჩამოდის ქუხილად!
შენ კი,
ვით მზის ნაშიერს,
გსურს ნათელს ეზიარო,
ხილულს არა,
უხილავს.

1972

ოსანა

მგოსანს, ციდან მოფრენილს,
ტაძრის ბჭესთან მლოცველნი,
როს ეტყვიან “ოსანას”¹,
ხსნა არ ძაღუძს საბრალოს,
რა უნდა ქნას –
მგოსანმა?!

2016

¹ოსანა (ბერძ. ძვ. ებრ) – გვიხსენ!

ხუ და რეა-კიბელა

მღვრიე ათასწლეულებს –
მიარღვევს და მიბელავს:
ორფეოსის¹ სიმღერა,
გეა,²
იო³ და ჰერა,⁴
ხუ⁵ და რეა-კიბელა.⁶

1960

¹ორფეოსი (ბერძ) – მითიური მომღერალი

²გეა (ბერძ) – მიწისა და ქვესკნელის ქალღმერთი

³იო – (კოლხ) – ზევსის მეუღლე

⁴ჰერა (ბერძ) – ზევსის უფროსი და და მეუღლე

⁵ხუ (ქალდ) – მშობიარობის ქალღმერთი

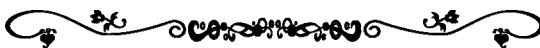
⁶რეა კიბელა (ბერძ) – ღმერთთა და კაცთა დედა

აღბათ

ნეტა, რას მოასწავებს,
ამ არეულ ქაოსში,
ხშირი ხილვა ნოესი?
ყველაფერი შორსა ჩანს,
მაგრამ...
აღბათ წარღვნის გზა –
არის უახლოესი.

2016

* * *

მარადისი ძილით მოვრალეხს,
ფიქრთა სანთლით კვლავ
შეუვლის,
და მოვლემარე დილის ღოცვა –
ღამე თეთრად ნათევს შვენის.
ცეცხლითაა ის სნეული,
ნათელხილვის,
ნათელსმენის.

2009

პოეტის სული

ბიბლიიდან უცხო ხმა რომ ისმის,
აღბათ,

საუფლს უხმობს

ესაგი.

ღღუ – ყველა სასწაულია,

ზეცა კი პოეტის სულია,

მარადის უქრობი –

მზესავით.

1960

თუთარჩელა¹

ვარსკვლავებით გადაბურულ
ცის ტაძრიდან –
ციურ ლოცვად
ცვივა ნამი,
რწმენის ხისგან ნათალი,
და დაცქერის მიწას ღამე,
კიკლოპივით ცალთვალა.

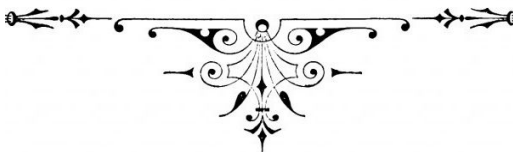
1958

* * *

არსებობ ჯვარზეცმულ მაცხოვრის
იმედით,
ამაქვეყნიურ სიამის მგმობელი.
აღარ გსურს დიდება
კაფკას და მარკესის.
თუმც შენი დღეები ტოტს ჰგვანან
მობელილს.
კვლავ იხედები გონების სარკეში
და ჩირად არ გიღირს
სახელი ნობელის.

1913

* * *

სულ მალე გაიგებს სამყარო,
ამჟვეყნად ვინ რა და
ვინ არის!

წამს ელის უამთასვლის მოხელთვის:
ფაზისი, მითებად მდინარი,
ლეგენდის ბურუსით
მოცული კოლხეთი.

1962

**ხილვა: იოანე ოქროპირი და
წინასწარმეტყველი მალაქია**

მტკვარ-არაგვის შესართავთან
რომ დასცქერის –
მაღლივ ჯვარი,
მცხეთას,
იგი უძველესი,
ღვთისმოსავი ქალაქია...
მასზე შორით ლოცულობდნენ:
იოანე ოქროპირი...
ქალდეველი მალაქია.

1964

ზამთარი სვანეთში

უშბას და შხარას მთებს შუა,
მთვარე ჩანს –
როგორც მწვერვალი,
ჯერაც უცნობი და უსახელო!
და... მაღლა იწევს
თეთნულდი,
თოვლის ქათქათა საყელოს!

1961

* * *

მღერი თუ ტირი,

ჩანგს ახმიანებ,

ქარში თუ თოვლში

ღგახარ ისევ მკერდგადელილი.

გულიც მარტოა...

თვალბედიტებს ეუთხრათ არული!

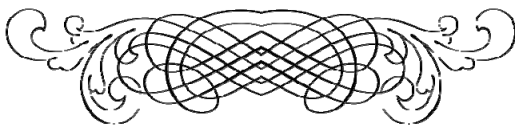
აჰა, კისერი!

ტანჯვის უღელი

დამადგი,

მზად ვარ, მო, სიყვარულო!

1958

* * *

თვალეპს გაახელს დრო –
გარდასული:
დარდობს სიყვარულს
აიეტის ტურფა ასული,
ფაზისის პირას უცხო ლანდთა
ისმის ჩურჩული.
და იქვე ახლო მარცხენათი
ფარჩაბღუჯული,
ხოლო მარჯვენით შუბს დაყრდნობილი,
ნაბრძოლი კოლხი თვლემს –
ჰეკატეს მაღალ ტაძართან.

1984

* * *

ლადო გუდიაშვილს

თვით მაცხოვარი ტიტველ-შიშველი
შენი ფუნჯით და მოკვდავების
ლოცვით შემოსე,
და შენ თუ არა...
ფერთა ზეცას ვინ გააღებდა,
და აი, ახლაც,
მამა-ღმერთი
და ანგელოსი
ისევ მოგელის ქაშუეთის
ტაძრის თაღებთან.

1977

მეფე ერეკლე

როგორც მეტეხი,

მტკვარს დავყურებ

დამწუხრებული,

და მტკვრიდან ღამის ვჭვრეტ

ანარეკლებს:

კრწანისის ველზე

მოწყენილი დადის ერეკლე

(სიკვდილის რაშებს გმირები არ

დააგველებენ).

და სცივა მეფეს...

თუმც ანთია...

იქვე სული

არაგველების.

1989

* * *

სადღაც იელვა...

და ქარიშხალმა

გადაუფრინა ღელვას

ქორივით

და დაედევნა ბნელში უხილავს.

ნაპირს მოაწყდნენ...

და წიოკი ისმის

ტალღების,

ზღვა იფოფრება დედა-კრუხივით.

1961

* * *

თავდავიწყების ბრუნავს ქაოსი,
ელვრება ქალაქს
შთაგონების სისხლი
წვეთ-წვეთად
და ცისკრის ზარზე, აი, ახლა,
ღმერთმა თუ კაცმა,
ჩემი მტანჯველი სიხარულის ბრძანა
შეწყვეტა,
ეს მხოლოდ წამით,
კვლავ მოველი ცეცხლსა და
ჯვარცმას.

1970

* * *

ცა თავს გვაწონებს ვარსკვლავების
ოქროს

ბეჭდებით,

გაკრთება ელვა და იღუმალი

ისმის

ჩურჩული:

სად ხარ, უფალო!

შენ შემოგტირის ცისქვეშეთში

ბაგე მღუმარი,

ყოფნა-არყოფნა,

გზა-უგზო და

კვალი –

უკვალო.

1961

სახლობს უფალი

ღმერთმა თავისი სული ჩაუდგა,
ფრენა ისწავლა...

და დაარიგა,

რომ ეგალობა,

ყოფილიყო თავისუფალი...

და ჰა,

მას შემდეგ,

ზოგან მდიდრად,

ზოგან ღარიბად,

ყველა მგოსანში სახლობს უფალი.

1963

* * *

ცრემლის წვიმად და
სისხლის მდინარედ
მიედინება ქართლში წარსული
და მტკვარი მოჩანს,
როგორც იარა.
თურქნი,
არაბნი,
შაოსანი გზებით მიდიან.
აი, ეს მთები,
მთები კი არა,
ცოდებაა...
და მათ ზურგზე ჰკიდიათ.

1968

* * *

თქვენს შესახვედრად
მოვისწრაფი
დღიდან გაჩენის,
თქვენს მაღალ ხსოვნას
ლეგენდებში
ბევრჯერ შევუელი,
დაუვიწყარნო,
დავიწყებად არ მემეტებით.
და ღრუბელივით გზადაბნეული,
გარდასულ დროთა
მღვრიე ცაში დავეხეტები.

1959

* * *

ნაოჭებია თუ ფიქრების ნაკადულები,
მოხუცის შუბლზე რომ გადარბიან;
ომის ღმერთები ღრეობენ და...

ველარ თვრებიან.

ვისი ოცნებაც ომმა მოკლა

და დაარბია,

იმედის მბჟუტავ ნაკვერჩხალს კვლავ

მიფიცხებია.

1984

* * *

მოველ...

დაეფრინავ ჩემს მამულში,
როგორც გავაზი,
შარბათთან ერთად შხამიც შეევსვი
ღვთისგან მოწვდილი
და ახლა ჩემი სიცოცხლე და
ჩემი სიკვდილი,
აღბათ იქნება ისე კარგი,
ისე ღამაზი,
როგორც დღისა და ღამის ქორწილი.

1967

* * *

შორს...

ჩემი რწმენის ცაში მიმჯდარი,
ბედისწერა თუ ღმერთი ფარული,
მის მონა-მორჩილს –

მარად მწყალობდა.

დიდი ხნის მერე,

ჩრდილში მდგარი

თუ მოარული წარსული,

ჩემში სიხარულად ამოწყაროვდა.

1968

წასულა ყველა

ცის ცხელ ქურაში გამომწვარი

ორი აგურით –

დღითა და ღამით –

მნაყეს და მჯეკნეს

წლებმა...

და ჟამი ჩემს სიცოცხლეს

ბინდისფრად ბელავს...

ვეძახი: თომა!

სოლომონ!

ჯეკე!

ხმა არსაიდან... წასულან ყველა...

1959

* * *

ტაღებს აღვიძებს აფრის ტკაცუნი
და ზღვა ასაფრენ ყანხასავით
ისევ წრიაღებს...
და, ვით მარცვალი ღვარძლის და იფქლის,
სიბნელე ფრთებით
დააქვთ ღამურებს,
ღუმელის მძიმე ფეხის ხმაზე ირხევა ფიქრი,
ვითარც ლერწამი სასაღამურე.

1967

ჟამს მიმწუხრისას

ჟამს მიმწუხრისას,

ტყის ტაძარში

ჩურჩული ისმის,

მუხის ფესვებთან ციალებენ

ტახის ეშვები.

აურუოლებთ ხეებს, –

შიშით მოცულებს.

და ველარ ვიგებ, ქარის პეშვიდან

ფოთლები ცვივა თუ

ტყე ღოცულობს.

1958

დეკემბერი

დედაქალაქში

ბაღებს,

ხეივნებს,

ბერტყავს და ბერტყავს ჟამი ბებერი.

ფოთლებს თუ დღეებს

ცოცხით ხვეტენ

იეზიდები.

წელში მოხრილი, ყრუ დეკემბერი,

შემოდგომის მზეს

დასავლეთით

მიეზიდება.

1957

არარატიან

ჰა, არარატი.

წვიმდა... უცებ გამოიდარა
და მზემ სხივების ოქრო მომფინა.
შორით გამოჩნდა ფრთათა რხევა
უსათნოესი
და მეჩვენება ბიბლიიდან
ჩემსკენ მოფრინავს
მტრედი
ნოესი.

1969

ეპა, მამულო!

ახლაც ჩაგესმის შორეული ხმები
ნადარის,

ეპა, მამულო!

მტრის თვალებში ეგდე
ბეწვივით.

აღმოსავლეთით

დაგტიროდნენ “მთანი მაღალნი”,
ხოლო დასავლეთ თმაგაწეწილი
იდგა შავი ზღვა, ვითარც შენი
ჭირისუფალი.

1974

* * *

სიცოცხლის ტოტზე ზის და გალობს
პატარა ჩიტი;
რა შორით მოჩანს
ახლა მყოფი ნაპირი მწუხრის –
მდინარი დილის
და ღამის შუა.
მისდევ აღმართებს ისევ მგლის მუხლით.
ხედავ?
გალობამ შენც ჩიტივით
შორს გაგიტყუა.

1992

აკაცია

საადრო ღრუბლებს,
როგორც ყვავ-ყორნებს,
მიერეკება ქარი დასავლით.
ღირიჟორივით ცასაც შავი ფრაკი
აცვია.
ომიდან შვილის მომლოდინე
ბერდედასავით,
გათეთრებული, ჩემს ჭიშკართან დგას
აკაცია.

1959

* * *

ზაფხულ და ზამთარ ჭამს ჩვენს
სიცოცხლეს,
მიწამ მუცელი მაინც ვეღარ ამოიყორა.
წელზე არტყია მას სიკვდილის
შავი ქამარი.
ჩვენ კი მოკვდავნი,
ვით ხარები:
ნიშა,
ნიკორა,
მარადუამყოფნის
იმედს ვლოკავთ,
როგორც ქვამარილს.

1974

* * *

აღმოსავლეთით, –
ქართლის მთებიდან,
მოდგა ზამთარი თეთრი ღიმილით
და თავს იწონებს –
უთეტრესი გარეშემოთი.
დაგმანულია კარ-ფანჯრები ჩემი
ოთახის,
შენზე ფიქრი კი
ფესაკრეფით
მაინც შემოდის.

1999

მოხუცის სიბრძნე

მიწას ჭამს ბავშვი, –
დედაჩემი იტყოდა ბრაზით,
საწყალი ბებო
დასტურის ნიშნად
თავს დაუქნევდა
და სიტყვაში ელავდა
ხვითო:
– არა უშავს რა,
ბავშვმა ჭამოს მიწაც და
ქვიშაც,
სანამ ისინი შეჭამენ თვითონ.

.....

მოხუცის სიბრძნე გავიგე გვიან,

1968

* * *

დღე ცეცხლის ხარებს
მზის გუთანზე
ისევ შეუბამს
და ცის ვეება მინდორს გადახნავს.
და მოვა ღამე,
გლესკაცივით, მოხუცი
მთავარე,
ვარსკვლავთა მარცვალს
დაუწყებს თესვას,
მერე დიღამდე
ოქროს თავთუხს გააქვს
შრიალი.

1969

გთხოვ, მაპატიო

მეძახის დანტე

და ჯოჯოხეთი

და დაკარგული კივის სამოთხე,

შენ სიზმარით ფეხაკრებით

ჩემთან მოვედი

და მინდა, შენზე სიმღერებით

სული ამომხდეს.

გთხოვ, მაპატიო, თუ რაიმე

ცოდვა დაუშევი

შენზე ფიქრებში,

შენს ღიმილში,

შენს სიყვარულში.

1983

შენ ასე იტყვი

ხან მხიარული, ხან მოწყენილი
თვალებში ეღვა
საქართველოს
ცა და ამინდი,
იყო ბავშვივით გულუბრყვილო
და მიაშიტი
და მწუხარებად
ჩიტის მკედარი მართვეც ჰყოფნიდა,
აღტაცებად კი
სიხარულის წვეთი ჰყოფნიდა.
შენ ასე იტყვი,
როცა წავალ მე ამ სოფლიდან.

1986

მოვა საღამო

მოვლენ ქარები ხელის კანკალით
და შემოდგომის
ფოთლებს გაკრეფენ,
და გაავებუღს
ჰგვანან ყაჩაღებს.
დღე სისხლგამშრალი გადაივლის
მთებს ფეხაკრეფით,
მოვა საღამო
და ვარსკვლავებს
კვლავ გააჩაღებს.

1963

ეკ, ისტორია

ისტორიებში

ახლაც ომის ცეცხლი ანთია,
იწვის ელადა,
იწვის რომი

და ბიზანტია.

ისმის ყიჟინა,
ისმის მოთქმა

და თავგანწირვა.

ეკ! ისტორიამ,

ზოგჯერ რიგით,
ზოგჯერ ურიგოდ,

ჩემს ქართველ ხალხსაც ჯიხვის
ყანწივით

სისხლი და ცრემლით

სავსე ჯამები,

ვაჰმე! რამდენჯერ ჩამოურიგა...

1985

ფიქრი დედაზე

შორს,

სადღაც, სოფელს

ყეფენ ძაღლები, –

ურმის ჭრიალით და კოლხური

თუთარჩელათი,

დავეყურებ თბილისს...

და ვითარცა სავსე ჭინჭილა,

დედაზე ფიქრი ხელში მიჭირავს

და მე მგონია

გავინძრევი და...

დამეღვრება.

1984

წლები, წლები...

ჩამოველ ქალაქს...

ანკესით ხელში,

ხობისწყლის პირას მივატოვე

ბავშვობა ჩემი.

დიდი ხნის მერე...

როს დავბრუნდი

შიშით და ეჭვით,

ვიხილე:

მოკლემარვლიანი და ფეხშიშველი

კვლავ იქ იდგა და თევზაობდა

პატარა ბიჭი.

1967

* * *

ეს მე ვარ, ზღვაო, შენი ხატება,
ძღვევამოსილი, შენი სწორფერი;
ყველა ქარიშხალს, ყველა გრიგალს
აღმატება

პოეტის სული სიმყუდროვის უარმყოფელი,
ეს მე ვარ, ზღვაო, შენი მოდელი,
ცა მაფენს კდემით ნისლის ბადეებს,
მერე დღეები ბავშვებივით უკან მომდევნ
და საუკუნის მძიმე ხელებს

მხრებზე მადებენ.

შენში დაემარხე ყველა ხატი და სალოცავი,
როდესაც წიგნში ტალღამ

თვალი კვლავ გაახილა.

მიწაზე ვდგავარ, ზღვაო, შენი

ძეგლი ცოცხალი

და მომავალი გრიგალების მესმის ძახილი.

1968

წიწამურთან

მწუხრი მწუხარე ზარების რეკვით,
ვითარცა გზირი,
ჩამოდგა სოფლად
და გაიღურსა, –
გზას მიაპყრო თვალები სველი,
მერე, როდესაც წიწამურთან იქუხა თოფმა,
შეერთა...
და გულზე საქართველომ იტაცა ხელი.

1964

* * *

დასავლეთის ცამ ჭიქა წყალივით
ბოლომდე შესვა მზე
და მზის სხივი
და მოულოდნელ მუხის ძახილზე
უეცრად წასკდა წვიმა სისხლივით.
ღურჯი ტალღები
მწუხრისფერმა დელვამ შებურა
და თოლიების
უდარდელი შეწყდა ფლეიტა.
ზღვა, ქარის რაშზე ამხედრებული,
ნაპირს მოადგა...
მერე უცებ ჩამოქვეითდა.

1981

მთებს ბოლიათებს

როცა შეწყვეტენ მნათობები
უხმო ხეტებას,
როცა წვეთ-წვეთად
ღამის ქვაბში
დილა გროვდება
და სიჩუმეში როცა ინათებს,
მაშინ მე ვხედავ:
ჩემს სამშობლოს –
მთებს
გოლიათებს
მხრებზე თანდათან ზეცა
როგორ უვიწროვდებათ.

1969

ენკენისთვე

სოფლის გზა-შარას სივიწროვის
და გუბეების
წყლული ვერ იქნა,
ვეღარ მოურჩა,
თუმც ჩალისფერი თვეა ენკენის.
და ჩემს მშობლიურ ეზოს
მოუჩანს
სართა მეჩხერი კბილები და
ღობის ნეკნები.

1966

რომანსერო

ჩემს აღტაცებებს მზის წერტილი
თუ არ დაესვა,
სულის ტოტიდან
თუ არ მომკვეთს გული საესავს,
შურის და მტრობის ბასრი მახვილი
და თუ დღეებმა დავიწყებად
აღარ გამრიყეს,
მაშინ მოვალ და...
მწუხრში ცისკრად
გაგეძრახები,
ვითარც იღუმალ არსთა გამრიგეს.

1962

წინაპრები

ტაძრებს აგებდნენ... მტერს ებრძოდნენ...

მიწას ბარავდნენ...

ეს მღვრიე მტკვარი

მათი ოფლია,

წარსულიდან რომ მოედინება.

და მაინც რაა

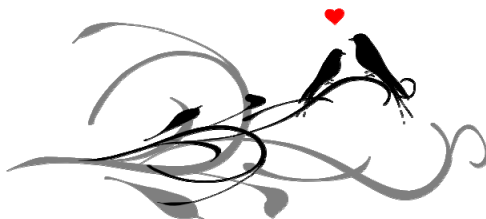
ქართლის წარსული?

- თორ-აბჯარია, ყიჟინაა,

კაჟის თოფია,

ხმალ-ხანჯალია პირგაბასრული.

1961

სვეტიცხოველი

კოცონებით ჩაიფერულნენ
საუკუნენი,
მეფეების და გმირთა მორჩილნი,
სიცოცხლის ყანას,
ჟამის გარდა, სხვა ვინ მომკიდა!
და მიხარია
არსაკიძის მკლავი მოჭრილი,
აგვაროზივით წარსულმა რომ
მე ჩამომკიდა.

1967

ჟამთა სასწორი

ბებერ ჟამს უნდა,

რომ მომხიბლოს გაზაფხულებით,

ნეტავ რაღად სურს,

ისეც ვეტრფი მე – უსახელო.

დღე და ღამე ხომ პინებია ჟამთა

სასწორის

და ამ პინებით –

ჩემს სიცოცხლეს,

სიკვდილს აწონის.

ვარდისფერებში გაუხსნია დილას

საყელო

და სასაფლაო ყვავილებით

კვლავ თავს მაწონებს.

1906

არაგვი

მთებში დგაფუნობს,

ხალიანი უთრთის სხეული,

გაქცევა ასე

გაუძნელდა

და გაუჭირდა.

და მთებს არაგვი კალმახივით

ჰყავთ მომწყვედელი,

მაგრამ...

მცხეთასთან გაუსხლტებათ უცებ

მუჭიდან.

1994

* * *

შემოეხიზნენ ნაომარ ველს
ყაყაჩოები,
მახათას მთიდან
მამალივით ყივის აისი.
ჩაივლის მტკვარი –
გარდასული ამბის მოხრობელი...
და მარადიულ ცეცხლთან
ისევ,
ღამე კრწანისის
ზის... და შეჰყურებს ამაყად მდგარ
გმირთა ობელისკს.

1964

შენზე ვლადებ

მაღალი იყავ,

განთიადის გწვავდა ლოდინი.

ნათელი იყავ, აღარ გახსოვს,

როდის დაღამდა,

როდის დაკეცა ბროლის ფრთები
სურვილის წერომ.

აწ ვგოდებ შენთვის,

შენზე ვლადებ,

ჩამოქცეული ოცნების ჭერო.

1961

ჩემი დღეები

ჩემი დღეები ქვიშას ჰგავდა, ოქრორეული,
და მე

განგების ნებით მებარა.

სულ ხელს ვუჭერდი,
მაგრამ მაინც,

ჩუმი შრიალით,
ქვიშასავით თითებს შუა გამეპარა.

1977

* * *

სახედამწვარი ბელუნივით
მზე ყველგან იყო
ცის უდაბნოში
და ოქროს ფეხი ყველგან დაადგა
და როს დაღამდა,
ცად აკაშკაშდნენ
მზის ნაფეხურები – ვარსკვლავები.

1964

* * *

მწამს მოისხამს დარდის ფოთლებს,
მოყვითალოს,
 მოელფეროს,
მიტომბაა ვრგავ ხეს – საქსაულს,
რომ მის ჩრდილქვეშ
მოვეფერო –
 მარტოობის დღესასწაულს.

2005

მითრილატე VI ეპატორი

ეჭვრეტ: რვა მეფე მითრილატეს,
იყო რვავე ღმერთთა ტოლი,
მაგრამ მაინც სულ სხვა იყო,
მაძებარი “კერა-დიდის”*
ის მეექვსე ეპატორი.

1967

* ”კერა-დიდი” – პონტო, სპერის ზღვა, კავკასიონი –
თავიანთი შემოგარენით

* * *

მეხთა-ტეხა ცის სარკეს,
კვლავ ამსხვრევს და
ამთელებს
(და კრთის უფლის ტაძარი).
მე,
ღვთის მონას მამალებს –
“მადლთა ბარძიშს” –
შავთელი.

1969

კელტებსა და იბერებს

უცხო ხილვად ანთია –
მაყელის ბუჩქის

სხვა აღი...

შიში არ ეკარება სიკვდილსა და
სიბერეს:

პირველ მფლობელთ გრაალის –
ტიტურ-კაპადოკიელთ,

კელტებსა და იბერებს.

1972

მას აქვს აქილევსის ფარი

წინაპართა ძახილს უსმენს,
 ესმარება ზენა ქარი,
 რომ გაავლოს ქაჯებს მუსრი.
მას აქვს აქილევსის ფარი,
 არა ქუსლი.

2007

* * *

შიში უღვას თვალეში
თუცერებს
და სიათებს.

მესი

გაიხირიმებს.

ფქვილად დასდით სინათლე –
ვარსკვლავების ხვიმირებს.

1964

იყო დიდი მცდელობა

ვაუას ცოცხლად დამარხვის
იყო დიდი მცდელობა,
მაგრამ წლები გადის,
რომ მის

"კოლხურ ფსალმუნებს"

და მის

"ეგრისელობას",

ვერ უპოვეს ზადი.

1994

* * *

(ვარიანტი)

დიდი ცოდვებით ქედადრეკილნი
ბნელ უფსკრულისკენ მივალთ ხევ-ხევად,
არყოფნის ფეხით კვლავ ვიბეკნებით.

კავკასიონს კი –
დედამიწის მტკიცე ხერხემალს,
ემტვრევა ყინვის თეთრი ნეკნები.

1971

* * *

მზე ზღვაში ჩავარდა მწუხრისას
და გაღმა მიცურავს მხარულით
სივრცეს ფერი ედება ხაკის.
პატარა ტალღები ფარულად
ებღლარძუნებიან
ნაპირს.

1977

✽

ბავშვობისკენ გაფრინდა

მოყვავილე ჭალები –
მარტის ნათილისმარი,
და კოლხური “ნანინა”-
ასხლეტილი არფიდან,
ვით ცასმწუდენი ისარი,
ყველა კარგი სიზმარი –
ბავშვობისკენ გაფრინდა.

2002

ღრუბლების ჯოგი

მესთა – ტეხისგან გამოქცეულებს,
ტანზე ატყვიათ მზეთა წყლულები,
მიუყვებიან ცისარტყელის
გადრეკილ ბოგირს.

და...

ზღვაში ჩადის დასარწყლულებლად –
შავ რქებზე ელვა დანთებული
ღრუბლების ჯოგი.

1967

* * *

ქარი ხმაურით როცა ჩაივლის,
ზღვა წამსვე ნაპირს მოადგება,
როგორც მევალე.
და ზვირთთა მჯიღებს ცხვირთან
მიუტანს.
სადამოც მოდის, ვითა მხევალი
და ცის საინზე დადებული
შოთის პურივით,
მთელი კი არა,
მოაქვს მთვარის ნახევარი.

1967

* * *

ცაში ღრუბლები უცებ განრისხდნენ,
მერე მიდამო გრგვინვით
დარაგვეს...

ეს კლდე თუნგია,
მთა კი – ბერდედა,
რომელსაც მხრებით დაბლა,
ბარისკენ –
პირთამდე სავსე მიაქვს არაგვი.

1962

ხმები სირინოზების

ფეხისწვერებზე იწვევენ –
ზღვები,
მთები,
ბორცვები.

თითქოს აქვე,
მღეთიდან,
ისმის ძველ კოლხეთიდან –
ხმები სირინოზების.

1966

შიშთვილი

“წარვიდა (იუდა) შიშთვილიბა
და მოკუდა”

ოთხ.

თუკი მოძმის დალატით
ფიქრი გაგიტყიურდა,
და თუ გადაგიბირა სიაგაკაცემ
მზის შვილი.

მაშინ, როგორც იუდას,
გისხნის მხოლოდ შიშთვილი*.

1962

*შიშთვილი – (მოძე) გვარლი, საბლი, თოკი

**პრომეთეოსს, ამირანს,
გილგამეუს**

უკვდავება ღმერთს წარსტაცეს,
სიკვდილი კი დგას მშიერი
და კოლხური მზით გაღეშილთ,
ვხედავ შორით
ჰელიოსის ნაშიერებს:
პრომეთეოსს,
ამირანს და გილგამეუს.

1981

ჟამმა ვერ დააბეჩავს

კაცად ის მითქვამს,
საწუთროს,
თავი არ გაათელინა,
ვინაც იცხოვრა დავით და
ჟამმა ვერ დააბეჩავს.
ვით ბრძანა ბრძენმა დავითმა:
ვინც მზედ ამოვა,
მზედ ჩავა.

1964

* * *

სიხუმეს ახლა აცვია ბნელი,
ცოტა ხნის წინათ
სინათლე ეცვა
და ყურს უგდებდა ღრუბლების ხმაურს.
წავიდა დღე და
მოწყენილ ცას –
ღამემ შეყარა ვარსკვლავთა ქეცი.

1959

გაღნა, როგორც გლეტჩერი

ჩემი გული დარდისგან
გაღნა,
როგორც გლეტჩერი*,
რადგან ვიცი: ყოველდღე,
ჭკვიანებშიც,
ბრიყვებშიც,
ჩვენს თავს სასაფლაომდე,
ფესაკრეფით მივყვებით
და არყოფნას ვეჩვენით.

2001

* გლეტჩერი – ვინულის მასა

* * *

ქრება...

ისევ ინთება...

თითქოს მეკობრეები,

კვლავ შეიპყრეს ღაზებმა.

ზღვიდან ღურდლო ზვირთების,

ისევ მიიზღაზნება.

1971

* * *

ჩემი ზღვაოსან წინაპრებისგან

მომისმენია

და მისწავლია:

– კვალი რომ მისდევს უკან სეინერს,
თვალმოციმციმე,

განა კვამლია,

– წყლის ფერიებმა გაისეირნეს.

1962

* * *

შიშველი და გაბადრული,
ვით ღვთისმშობელს
ერმა იესო,
ცას კალთაში მთვარე უწევს.
ძირს, გრიგალი ზღვას ჭირვეულს,
აძინებს და აკვანს ურწევს.

1965

არც ფშავი ჩანს, არც შატილი

არაგვს თვალზე ხელს აფარებს,
მთებია და ნისლი ნისლობს.

არც ფშავი ჩანს,

არც შატილი,

აა ხევსური ამბობს ხეთისო:

– აბა,

რაი ვიქნებოდით,

უმცხეთოდ და უხერთვისოდ?!

1967

სულიწმინდა

თუ არა,

იგი ბარძიმი,

მე,

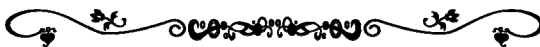
შიშით დამენათევი –

ცოდვები უნდა მეზიდა.

გადმოჩქევს წმინდა ნათელი –

რწმენის ცის დარბაზებიდან.

1966

* * *

(ვარიანტი)

ისმის ძაღლების ყეფა და...

მითს წარსულიდან

მოხმობილს,

მზის ხილვა აღარ აშინებს.

ვახტანგ გორგასლის ხოხობი,

მტკვარზე ფრთებს მოატყლაშუნებს.

1957

ისევ ყულევთან

ოცდაათი საუკუნის

წინათ,

კოლხთა სპამ და რწმენამ,
ყულევთან რომ რამზესს ძლიეს,
იქ – ზღვა ზვირთებს აფენს ყურეს.
და დილა შლის ცაზე მთიებს –
ანგელოზთა ნაფეხურებს.

1991

მრავლდებოდა დევთა ჯიში

იყო დრო, როს ლეგენდებში –
მრავლდებოდა დევთა ჯიში...
ხოლო ფშავს და ხევსურეთს
უფრორე წაისილა...

მერე...

ამირანის შიშით

გაქრა დევთა სინსილა.

1964

* * *

შორს,

სადღაც დასალიერთან,
დღე-ღამე – ძველი ცოლ-ქმარი,
ერთმანეთს ისევ დაშორდა...
დარდი მკლავს რკინის მკვნეტავი:
ღმერთმა ცა ელვით გაშოლტა!
რა დააშავა ნეტავი?!

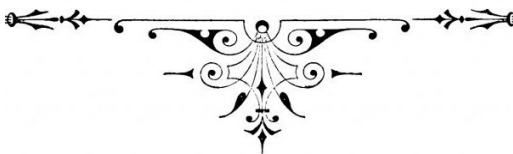
1961

* * *

შენი ფიქრი,
ვით ელვა,
დედამიწას უკლიდა
(მთვარე ჩანდა ზიგზუნდად).
შენი სახე ღრუბლიდან,
გვიან გამომზიგულდა

2001

**კოლხთა წარსულს ფებს
წამოკრავს**

დრომ კი არა,
ზოგმა “ჩვენმა” მაღლა მხედმა,
სურვილი ვერ დაიოკა:
კოლხეთის დიდ ისტორიას
დავიწყების გვერგვზე ართავს,
მაგრამ ბევრი კოლხთა წარსულს
ფებს წამოკრავს
და მოადენს –
დაბლა ზღართანს.

2005

* * *

დღეთა დასაღიერთან, ვაჰ!
თუ უცებ შებინდდა!
ცრემლი ვინ მოგაყაროს?!
მოსულს ლეგენდებიდან
პოეტს –
ქცეულს სამყაროდ.

1969

ღამე უშბულში

ცა ყინვით იყო გადასარკული,
ღამე ანთებდა მნათთა
ჩირაღდნებს...
მერე სივრცე როს ზამთარს მიანდეს...
ამაყად მდგარი მთები
ზვიადი,
თებერვლის თოვლში გაუჩინარდნენ.

2003

ვითარცა კოლხ აქციუსს

დღისითაც და ღამითაც –

ცაში ცქერა დაგჩემდა,

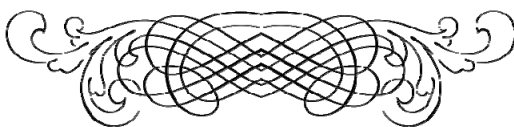
ვითარცა კოლხ აქციუსს*.

ქაოსიდან ამოსულს,

საქართველოს ცად ქცეულს.

1963

* აქციუსი – აივტის ძმა იყო

* * *

მიგიძღოდა აგუნა,
უფლისაგან მოვლენილს
აქ,
პოეტის კვართით.
და... მერე ცამ გარგუნა –
საგალობლად ქართლი.

2000

* * *

ვით ათონი და აგუბედია,
ზღვაც წაგვართვეს და
ცაც წაგვართვეს ნახატი ყალმით.
და ვით სიბილას* მისნურ წიგნში –
ის ტრაგედია,
აღბათ,
ეწერა ზღვისკარად მღვარ
ფოთლებზე პალმის.

1993

* სიბილა (ბერძ.) – მისანი, წინასწარმეტყველი.

დედამიწის საღვებრძელო

ვით ყველა მოკვდავს შენც,
 მზის ნაშიერს,
 ბოლო მოგიღო წუთისოფლის ბორბლის
 ტრიალმა.
 და ბრუნოსავით,
 მარადიულ ცეცხლში დაიწვი.
 ხელში გიჭირავს მთვარით სავსე –
 ზეცის ფიალა
 და საღვებრძელის სვამ დედამიწის.

1991

საღამო

მოვა საღამო და საქართველოს
ცაზე ვარსკვლავთა დროშებს
აღმართავს,
რომ ვარდისფერი მიწას აწვიმდეს.
ვღგავარ კოცონთან, ვითარც წარმართი,
და ცას ვავედრებ საგალობელს
აწინდელს.

1979

ჯარისკაცის საფლავი

მზისკენ გაწვდილი ჰქონდა ხელები,
ისე წავიდა...
დაითესა
მშვიდობის მარცვლად.
და... მშობლიური მიწის სიღრმიდან
ცოტა ხნის წინათ
წასული კაცის
ხსოვნა
ბაღახად ამობიბინდა.

1959

ჩემი ბიჭები

ზღაპარში წვანან,
უგალობენ
ანგელოზები
და სინამდვილე იქ შეფრენას
ჯერ ვეღარ ბედავს,
ჩიტის ბუმბულზე მსუბუქია
სიცოცხლე მათი,
ტირიან ძილში...
დაექებენ სიზმარში
დედას,
ჩამოღვენთილი წყვილი ცრემლის
კამკამა სანთლით.

1978

* * *

ხმას ჩაიკმენდავს უცებ
სიბნელე,
როს ჩაესმება ჰელიოსის ეტლის
ხმაური –
აწკრიალდება აღსავლის კარი.
ფეხებს დაიჭრის ვარსკვლავების
ნამსხვრევზე მოვარე
და ჟამს ცისკრისას გარდაიცვლება.

1975

* * *

ზღვა –

ჩემი გიჟი ორეულია,

ცისკენ აღმართავს

ფიქრთა ზვირთებს

ოქროს ტინებად.

ო, რა ძნელია ზღვის ძეობა

და ასულობა,

რადგანაც იგი

ცას და მიწას ეპოტინება

და მკლავს მე მისი სულწასულობა.

1981

* * *

აღარ განიხვნა ჩემეული ცათა
კარები,
ჩემი სურვილის ციცქნა ქოხი
ვერ გადავხურე.
მალლა დაფრენენ, –
დარი უდგათ ახლა
ჭილყვაეებს,
ო, არა უშავს,
ბედი მაინც გაიზაფხულებს
და დამჭკნარ იმედს კვლავ ამიყვაეებს.

1977

* * *

სიბნელის სკამზე შემდგარა ღამე,
ვითარცა გლეხის
შავტუხა ბიჭი.

ზეცას აჭედებს ვარსკვლავების
ჟანგიან ლურსმნებს...

მე კოლხურ ოდის აივანზე

ვწევარ და

ვუსმენ

ჭრიჭინობლების ნაღვლიან ჭრიჭინს.

1985

წარსულის ქარი

თმაგაბურძგენილი, შავი და ცივი
ღამე – მახსენებს კოლხეთის წარსულს,
გამკრთალი ელვა –
შეცხადებას მეგრელი დედის,
რომელსაც უცებ
მოსტაცეს შვილი,
გადამთიელმა ყურსაღარებმა.
და მოდის ქარი სიშორის ტოტით
და მარტო ვრჩები დელვასთან და
წარსულის ქართან:
კივილი... მოთქმა...
შეცხადება...
სისხლი და ცრემლი...
სხვა არაფერი... არაფერი
სიბნელის გარდა.

1988

* * *

შაოსან ღრუბლებს ეფარება
ღელვა ზვირთების,
რადგან ქარებმა მათ მიაკუთვნეს
ზღვა დათალხული,
დაღუპულთა
სახლის ჭერივით.
მიწას, ზეცა კი ზურგზე უდევს
ვითარც მკურტნეს,
ცისარტყელების შვიდფა თოკით
შემოჭერილი.

1971

* * *

გაზაფხულის მწვანე კართან
არ დაელოდა
მარტი აპრილს და
არ შეუშინდა
და გამოიხმო კვირტები ნუშიდან.
მამავ! –
მერცხლებად შენი ხმაც
მოფრინდა
იმ ცივი ქვეყნიდან, –
იმ არყოფნიდან.

1979

ბედნიერება

რამეთუ იგი დღეს ამომზევდა
ჩემი ფიქრიდან
და მეფერება,
და სიხარულის დაფნისფერი უჭირავს
ტოტი,
და ნათლად ვხედავ:
ბედნიერება
დამაბრმავებელ სინათლით და
წუხილით მოდის...

1974

* * *

დაღუპულ გემის გემბანიდან
ნატყორცნ ბოთლივით
ვტივტივებ უამთა
უგულო ზღვაში
და ღმერთმა უწყის, როდის გამრიყავს
ნაპირზე დეღვა.

1971

ჰემინგუეი

დღესასწაულობს აფრიკის ფერი
და ჯუნგლებიდან იღრინება
შავი ღირსება,
ერნესტ! –

სიცოცხლე და სიმართლე
რომ დამაჯეროს.

მთვარიან ღამით

მსხვერპლს დარდობენ
ბნელი სფინქსები,
სივრცეს გასცქერის მოწყენილი
კილიმანჯარო.

1968

* * *

ცის სამრეკლოდან
ვარსკვლავები რეკენ და
რეკენ
სინათლის ზარებს,
კიდითი კიდე.
ღამე –
ვეება საშანდღეა,
მთვარე კი მნათე.
უძილო ზღვა
თავს ნაპირთან მიდებს
და წამით ჩათვლემს.

1979

* * *

ქვეყნად

არყოფნის ქაოსიდან
ამოვიზრდებით

და ვსვამთ სიცოცხლეს...
მზე კი უშქარ სისარულს
გვაფრქვევს,

სიშორეს გვაწვდის ვარსკვლავების
სხივი ცახცახა.

ჭლექს...

ინფარქტს...
კიბოს...

და ათასგვარ სახელებს ვარქმევთ
სიკვდილს,
რომელიც ჩვენში ჩასახლდა.

1994

* * *

პირს შეიმშრალეს ცისარტყელა
ქათქათა

ღრუბლის

სველ პირსახოცზე და ყურს უგდებს
ტალღების წუხილს.

რექვიემივით წარსულიდან მოისმის
"ბატა".

მოწყენილ ციდან სიზმარივით ჩამოდის

მწუხრი,

ზღვა მოღბერტია,

უხილავი,

ქარიშხალს ხატავს.

1968

ჩვენ და ფრთოსნები

როდესაც მოვა შემოდგომა
მზის ყვითელ ეტლით
და ფოთლების ეჟნის წკრიალით,
და როდესაც
ჟამი აგვიქშევს,
მაშინ ისინი მიფრინავენ
"თბილი ქვეყნისკენ",
ჩვენც მივდივართ და...
გველოდება
ქვეყანა ცივი.

1979

წუხელ სიზმარში მე ვნახე დედა

ისევ ბიბინებს ხსოვნის ბალახი,
ჯერ დავიწყებას ღერიც კი არ წაუწყვეტია, –
გადმოიარა და არყოფნის
ზღვა გადალახა,
და ჩამაშტერდა თავხედურად თვალებში
ელდა.

წუხელ სიზმარში მე ვნახე დედა.
მორჩა,
გათავდა...
აწი სიზმრებს უნდა ვუცადო.

1994

პველი ბრავიშრა

ღამით ღმერთები წაეკიდნენ
ერთიმეორეს
და დაცალეწეს ცის დარბაზები,
რწმენა კი ღუმდა,
არც წუხილი...
არც სამდურავი...
და აი, ახლა, კვლავ ყვავილობს
თვალში მორწმუნის
მიწა –
მშიშარა ანგელოზთა ცრემლში მცურავი,
ცა –
ურბ ღმერთების სისხლით მორწყული.

1962

თებერვალი

თოვლის ფანტელების
ციური გალობით,
მოვიდა თებერვალი...
და სწორედ, დროც არი,
ჩვენ ვზივართ ბუხართან,
გუგუნებს რონსარი,
კლოდ მონე,
ფრანსუა,
ღუტე და ნერვალი.

1987

* * *

მიედინება ყოფნა წუხილად...

მიხმობს არყოფნა უნდო,

უბულო.

რომ გამომტაცოს ძახილს უხილავს,

"კაფე-თესეო" – კივის გუბული.

დღეები ცოდვა-მადლით მტვირთავენ,

მეც ვებრძვი დრო-ჟამს და არ ვმშვიდდები,

სანამდე ყოვლით სავსე პირთამდე

სიმყუდროვეში ჩავიმშვილდები,

ჩემი სული კი სადმე მიჯდება –

ქართული ცის ქვეშ,

როგორც მზეწვია,

ანდა ყაყაჩოდ აგიზგიზდება,

რადგან სიკვდილი ვერ დაეწია.

1981

სამშობლო ჩემო

მოველ დაღლილი,
შენთა მტერთა სისხლისმთხეველი
და შენს სპეტაკ და წმიდათწმიდა
საკურთხეველთან,
მე გულის გარდა რა მოგიტანო?
გადმომდგარო მზის
სადარბაზოდან,
სამშობლოვ ჩემო! –
კლდეო პიტალოვ!

1979

ზამთარი

უცებ მოგვადგა კარზე ზამთარი
და აწკრიალებს
ყინვის თეთრ ზარებს
(მენავთე სიკო გვეძახის თითქოს),
ვარსკვლავების მაღალ ცეცხლთან
დამჯდარა მთვარე
და ყინვით დამზრალ
ბებერ ძვლებს ითობს.

1976

ღუმს დედამიწა

გარდახდა უამი...

მზე დასავლით

ჩამოქვეითდა,

სხედან ცის ტოტზე ფიქრები და

სივრცეს ზვერავენ...

დადის სიკვდილი...

და ყოველი ღამედ იურვის,

ღუმს დედამიწა...

საიდუმლო იმქვეყნიური,

ვერ ამოიცნო

ქვეყნად ვერავინ.

1971

ღაჩი

შურით,

მტრობით და

ომების კვამლით,

მტერმა ვერ იქნა და

ვერ დანისლა

ჩემი ქართლი და ჩემი კოლხეთი.

და, შვილო ჩემო!

მის დამცველად რადგან მოხვედი,

აჰა,

სამშობლო გქონდეს ციხედ

და საბრძანისად.

1981

რემა ზვირთეპის

მეაცრმა ქარებმა

და გრიგალეებმა

ცემით,

მუქართ მიწას ტვინი

გამოულაყეს

და მაინც ჰყვავის და სიცოცხლის

ფერთ ირთვება.

ზღვა არ ისვენებს,

და ჭიხვინებს,

როგორც ულაცი

და ყალყზე დგება რემა

ზვირთეპის.

1977

მ ა ჩ ა ბ ე ლ ი

მიაფურთხა და აუქნია
ხელი ცხოვრებას,
ცამ როცა მთვარის აფრა აუშვა,
მერე,
ვით უღრან ტყეში
ჩინართა,
ამ წუთისოფლის
აურზაურში
გაუჩინარდა.

1981

306 იყო იგი

ვინ იყო იგი,
ვინც ამქვეყნად
პირველი იშვა,
ათასწლეულთა რომ გაჰყვა ოქტავს.
ვინც შეერია
აქ არ ყოფნის
მტვერსა და ქვიშას
და მოკვდავთ შორის
პირველი მოკვდა?

1984

პრწანისის ველი

მტკვარი უჭირავს ორღესულივით,
მკერდზე აყრია

არაგველთა

ჯაჭვ-მუზარადი

და სიხუმეში განისვენებს

კრწანისის ველი, –

სამასი წლის წინ

რომ გამოჭრა

ღალატმა ყელი,

სწორედ ის სისხლი

ყაყაჩოებს

ისევ ღვარად სდის...

1982

სტუდენტობა

წუხილის ჭერქვეშ,
მთვარის მაღალ საყვავილეში,
ყველა იმედი
ვარდივით დაჭკნა,
და ახლა მხოლოდ რწმენის ლანდი
დაეხეტება,
მოჩვენებითი ღიმილით
და მხიარულებით...
ძმავ – სიღარიბევ!
ო, გაგიმარჯოს,
ჩვენ ერთხელ კიდევ შევხვდით ერთმანეთს.

1981

* * *

მე შენში ვცოცხლობ...
და როს დაგტოვებ,
გავეყვები ღრუბლებს...
"მოცარტივით მეც მოვირთვები
და წავალ ქარში..."
და ჰე, ზღვაო,
შენებრ დამსაჯე:
უმაღლეს ძეგლად უღურჯესი
შენი ზვირთები, –
მე მეკუთვნის და...
აღმიმართე
ღღეში ათასჯერ...

1971

დილის ნათელი

ამოუკენკავს ცის ბნელ სიღრმიდან
და ვარსკვლავებით
სავსე არის
ღამის ჩიჩახვი.

მეტეორებმა მიუვალი გზები გათელეს –
დიდი სინათლის დროშის ფრიალით.
და ჰა, სარკმელთან –
შებუმბლული
დილის ნათელი –
ჩუმად ფრთხიალებს.

1972

ჭიანჭველები

ზურგზე ჰკიდიათ ცა და ქვეყანა,
დაფუსფუსებენ...
დაეძებენ,
ყველგან, ყოველთვის.
ისინი ფიქრებს ჰგვანან პოეტის,
და ამ ფუსფუსში
წუთისოფელს მიაჭენებენ
აღვირახსნილი
ჭიანჭველები.

1968

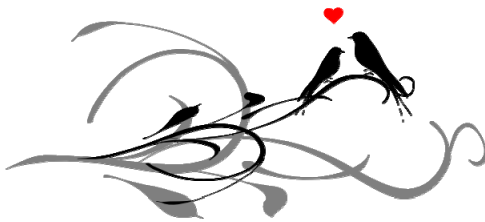

ასკილი

ია-იების დღესასწაულზე

მოვიდა მარტი და დღე ხარება –
კვირტებით ტოტებგადანასკვილი,
ჩრდილს და სიმწვანეს მინდვრის ბოლოს
ძოვენ ხარები
და... მათ წინ მღვარი ციცქნა ასკილი
ტორეადორივით აფრიალებს წითელ
მოსასხამს.

1972

მარაბლა

სძინავს ომის ღმერთს სისხლით გაღეჭილს...
ციდან ვარსკვლავთა არ ისმის ზარი,
თუმცა წარსული ავამღვრიე
და ავამტვერე,
და ისევ ისე მტეხავს და ზარავს
ოთხასი წლის წინ ჩარჩენილი
ისრის ნამტვრევი.

1979

მგოსნის ღედა

რადგან ღმერთია თვითონ პოეტი,
ცისიერს
მზერა ცისკენ გაურბის...
ღედა მზიანი
თუ ქარიანი,
გასცქერის სივრცეს –
უკვდავების გამომხმობელი,
და მგოსნის ღედა, ვით მარიაში,
არის უფალი...
და ღვთისმშობელი...

1972

* * *

მამის საგლოვად საფლავმა
უცებ მოუშვა
წვერი.

იქვე პატარა ჩიტი კი...
კვლავ უღარდელად მღერის.

1965

მოსუცი

"წუთია წუთისოველი"

გუშინწინ იგი გაზაფხულის
მტირალ ცას მოჰყვა
და სიყვარულის დადგა ნაპირზე.
გუშინ დაღლილმა სტუმარივით
გაიარა ზაფხულის ბაღში
და გულისყურით მოუსმინა
ხეების ღოცვას,
სხივთა ჟიჟივს
და მზის გალობას.
დღეს მეტად უკვირს,
რომ ასე სწრაფად
ფოთოლცვენის
ჩამოდგა ჟამი...

1967

ლენინბრადის ღამე

შუბლშეჭმუსენილი,
როგორც უფალი,
იზირებოდა – სამეფო უფლის
და ძილი ეგდო ღამის თათებთან,
შუაღამისას ცამ გახსნა
შუბლი –
გათენდა.

1979

* * *

უსამანო ცის მინდორზე,
მნათთა ნერგი ისევ ხარობს.
და ღრუბელი ცრემლით ავსებს,
მიტოვებულ მთვარის ხაროს.
ელვა ბინას ბნელში ეძებს –
შიშველი და
უსახლკარო.
შენს მიწაზე მორაკრაკებს
ზეციური სიბრძნის წყარო.

2016

* * *

მაშრიყის მხრიდან და მალრიბიდან
ცით და ხმელეთით
და ზღვისპირიდან:
საუკუნეთა მღვრიე ჯარი მოდგა და
მოდგა,
მაგრამ ვერასგზით
ვერ აღგავა
მიწის პირიდან
ჩემი ამაყი ჯიქთა ჯიში
და ჩემი მოდგმა.

1974

ვაზი და ქვევრი

სისხლის და ცრემლის
გედგა უღელი,
სიცოცხლეს შენსას უღვთოდ ლეწდა
სიკვდილის კვერი,
რომ ჩამქრალიყო შენი მზე და
შენი კერია,
მაგრამ მწედ გყავდა დალოცვილი
ვაზი და ქვევრი,
და მტერი მიტომ
ვერ მოგერია.

1977

* * *

ჟამი კი არა,
 ჟამს შემ მბრძანებლობ,
 გეძახის გზები...
სიბეჩავეს არ ხარ ჩვეული,
ჩაუქრობელი ცეცხლი გედება...
ვნახოთ!
 ო,
 ვნახოთ,
 სად მიგვიყვანს
 გზა –
 არჩეული,
ჩემო მებრძოლო, სულისკვეთებავ!

1969

მდინარეები უენი ძარღვია

უენს თვალებიდან ამოდიან
განთიადები,
რომლებმაც უცებ გამოარღვიეს
ღამის სიბნელე
და სიშორის
ფერმკრთალი სივრცე.
მდინარეები –
უენი ძარღვია
და ბობოქარი ზღვა –
გულად გიცემს.

1967

სოფელში

მიდის სოფელი,
მიჰყვება გზას ქალაქისაკენ...
მიდის დაღლილი...
და ტალახიან შუკებს იხდის,
როგორც ქალამნებს.
სიყვარული კი უკან მისდევს
ერთგულ ძაღლივით.
უმზერს ქალაქი
და... ვეღარ ცნობს თავის წინაპარს.

1957

სარჩევი

წინასიტყვაობის მაგიერ.....5

ცეცხლი.....25

* * * ევარებოდნენ ხავსიან ლოდებს.....26

* * * როცა ჩემი მზეც მიიდრიკება.....27

* * * ჩემი დღეები და იმედეები28

დეკემბრის ღამე.....29

მწუხრის ფრინველი30

ბუდეს ანთებენ.....31

სიმორღი.....32

უცხონი33

მარწკინიები34

ხილვა: ალა-მაჰმად-ხანი /1795 წ./.....35

ორივე36

* * * ეს კოლხური სანახები,.....37

დისტიქი ანუ ორი ლექსი გალაკტიონს38

იმედა40

* * * ქარის მსუბუქ ფრთებს გადაჰყვება.41

განთიადი.....42

რომ არ ჩათვლიმოს.....43

* * * შენი სიცოცხლის სანაპიროზე.....44

არ გაგახსნებ.....45

სიმარტოვე.....	46
* * * აქ, ამ ყურესთან.....	47
ქორწილი.....	48
* * * სიცოცხლე.....	49
და მე მომესმა.....	50
* * * იმედის ქოხში ვზივარ.....	51
* * * დღეებს ისევ სურთ ჩვენი შეხვედრა	52
* * * თუმცა სიცოცხლე ასე ტკბილია.....	53
თავდავიწყება.....	54
ყარაიასთან.....	55
ციცინათელები	56
ჩემი მიზნები.....	57
* * * საუკუნეთა მღვრიე ქარავანს	58
ნუ გააღვიძებთ	59
ქედები.....	60
* * * შემოდგომა.....	61
ახალი მთვარე	62
* * * ვტყუხე საჭრეთელთ.....	63
* * * მოდი!.....	64
* * * ჩაუბღუჯავთ ბილიკები ხელში.....	65
* * * ჩვენი ბავშვობის შუკებს გამოჰყევ..	66
* * * დღეები ბაძავენ წეროებს	67
წიგნი “ამაღლება”	68

ფოთი.....	69
შენ საქართველოს გადგას უღელი.....	70
ყელამდე ომში გმინავს წარსული.....	71
ტეხურის პირას.....	72
* * * ვით მეგობარი დ ახლობელი.....	73
* * * როცა ქარები.....	74
* * * გათენდა.....	75
ო, ალბათ, მაშინ.....	76
* * * ფაზისის პირას.....	77
მცხეთასთან.....	78
* * * ჭიშკართან დამღვარ ნოემბრის დამეს	79
აფხაზი.....	80
უვარსკვლავო დამე.....	81
ჯორდანო ბრუნო.....	82
* * * მესიზმრა: დამე მიკოცნიდა.....	83
შავი ზღვა.....	84
* * * დამეა ფიქრში.....	85
ეგვიპტე.....	86
კოლხო.....	87
* * * პიტალო ქვაა წუთისოფელი.....	88
* * * წარმართებივით უცხო გალობით.....	89
კვლავ.....	90
პომპეის ხიდი.....	91

სამყარო.....	92
კახეთი.....	93
რეკავს ფოლადი.....	94
თოვლი.....	95
* * * ვარსკვლავების ისრებს სტეორცნის	96
შორი და ასტრალური.....	97
დები.....	98
* * * კოლხურ ხიდან ნაკეთები.....	99
ცრემლი.....	100
ხილულს არა, უხილავს.....	101
ოსანა.....	102
ხუ და რეა-კიბელა.....	103
აღბათ.....	104
* * * მარადისი ძილით მთვრალებს.....	105
პოეტის სული.....	106
თუთარჩელა.....	107
* * * არსებობ ჯვარზეცმულ მაცხოვრის	108
* * * სულ მაღლე გაიგებს სამყარო.....	109
ხილვა: იოანე ოქროპირი და.....	110
ზამთარი სვანეთში.....	111
* * * მღერი თუ ტირი.....	112
* * * თვალებს გაახელს დრო.....	113

* * * თვით მაცხოვარი ტიტველ-შიშველი	114
მეფე ერეკლე.....	115
* * * სადღაც იელვა.....	116
* * * აქ ყველაფერი თავისას ითხოვს,.....	117
* * * თავდავიწყების ბრუნავს ქაოსი,.....	118
* * * ცა თავს გვაწონებს ვარსკვლავების	119
სახლობს უფალი.....	120
* * * ცრემლის წვიმად და	121
* * * თქვენს შესახვედრად.....	122
* * * ნაოჭებია თუ ფიქრების	123
ნაკადულები	124
* * * მოველ.....	125
* * * შორს.....	126
წასულა ყველა.....	127
* * * ტალღებს აღვიძებს აფრის ტკაცუნი	128
ჟამს მიმწუხრისას.....	129
დეკემბერი.....	130
არარატთან.....	131
ეჰა, მამულო!.....	131

* * * სიცოცხლის ტოტზე ზის და გალობს.....	132
აკაცია.....	133
* * * ზაფხულ და ზამთარ ჭამს ჩვენს.....	134
* * * აღმოსავლეთით.....	135
მოსუცის სიბრძნე.....	136
* * * დღე ცეცხლის ხარებს	137
გთხოვ, მაპატიო.....	138
შენ ასე იტყვი.....	139
მოვა სადამო.....	140
ეჰ, ისტორია	141
ფიქრი დედაზე.....	142
წლები, წლები.....	143
* * * ეს მე ვარ, ზღვაო, შენი ხატება.....	144
წიწამურთან	145
* * * დასავლეთის ცამ ჭიქა წყალივით ...	146
მთებს გოლიათებს	147
ენკენისთვე	148
რომანსერო	149
წინაპრები	150
სვეტიცხოველი	151
ჟამთა სასწორი	152
არაგვი	153

* * * შემოეხიზნენ ნაომარ ველს	154
შენზე ვლადადებ	155
ჩემი დღეები	156
* * * სახედამწვარი ბელუნივით	157
* * * მწამს მოისხამს დარდის ფოთლებს,	158
მითრიდატე VI ევპატორი	159
* * * მესთა-ტეხა ცის სარკეს,	160
კელტებსა და იბერებს	161
მას აქვს აქილევსის ფარი	162
* * * შიში უღვას თვალეში	163
იყო დიდი მცდელობა	164
* * * დიდი ცოდვებით ქედდარეკილნი ..	165
* * * მზე ზღვაში ჩავარდა მწუხრისას	166
ბავშვობისკენ გაფრინდა	167
ღრუბლების ჯოგი	168
* * * ქარი ხმაურით როცა ჩაივლის	169
* * * ცაში ღრუბლები უცებ განრისხდნენ,	170
ხმები სირინოზების	171
შიშთვილი	172
პრომეთეოსს, ამირანს, გილგამეშს	173
ჟამმა ვერ დააბეჩავა	174

* * * სიჩუმეს ახლა აცვია ბნელი,.....	175
გაღნა, როგორც გლექჩერი.....	176
* * * ქრება.....	177
* * * ჩემი ზღვაოსან წინაპრებისგან	178
* * * შიშველი და გაბადრული,.....	179
არც ფშავი ჩანს, არც შატილი	180
სულიწმინდა.....	181
* * * ისმის ძაღლების ყევა და.....	182
ისევ ყულევთან	183
მრავლდებოდა დევთა ჯიში	184
* * * შორს,.....	185
* * * შენი ფიქრი,.....	186
კოლხთა წარსულს ფეხს წამოკრავს	187
* * * დღეთა დასალიერთან, ვაჰ!.....	188
ღამე უშგულში.....	189
ვითარცა კოლხ აქციუსს.....	190
* * * ფეხზე დგომით დაღლილების.....	191
* * * მიგიძლოდა აგუნა.....	192
* * * ვით ათონი და აგუბედია.....	193
დედამიწის სადღეგრძელო.....	194
საღამო	195
ჯარისკაცის საფლავი.....	196
ჩემი ბიჭები.....	197

* * *	სმას ჩაიკმენდაგს უცებ.....	198
* * *	ზღვა –	199
* * *	აღარ განიხვნა ჩემეული ცათა.....	200
* * *	სიბნელის სკამზე შემდგარა ღამე,..	201
	წარსულის ქარი.....	202
* * *	შაოსან ღრუბლებს ევარება.....	203
* * *	გაზაფხულის მწვანე კართან.....	204
	ბედნიერება.....	205
* * *	დაღუპულ გემის გემბანიდან.....	206
	ჰემინგუეი.....	207
* * *	ცის სამრეკლოდან.....	208
* * *	ქვეყნად	209
* * *	პირს შეიმშრალებს ცისარტყელა	
	ქათქათა	210
	ჩვენ და ფრთოსნები.....	211
	წუხელ სიზმარში მე ვნახე დედა.....	212
	ძველი გრავიურა.....	213
	თებერვალი	214
* * *	მიეძინება ყოფნა წუხილად.....	215
	სამშობლო ჩემო	216
	ზამთარი.....	217
	ღუმს დედამიწა.....	218
	დაჩი	219

სანამ დროა.....	220
რემა ზვირთების	221
მაჩაბელი	222
ვინ იყო იგი	223
კრწანისის ველი.....	224
სტუდენტობა.....	225
* * * მე შენში ვცოცხლობ.....	226
დიდის ნათელი.....	227
ჭიანჭველები.....	228
ასკილი.....	229
მარაბდა.....	230
მგოსნის დედა.....	231
* * * მამის საგლოვად საფლავემა.....	232
მოხუცი	233
ლენინგრადის ღამე.....	234
* * * უსამანო ცის მინდორზე.....	235
* * * მაშრიყის მხრიდან და მალრიბიდან.....	236
ვაზი და ქვევრი	237
* * * უამი კი არა.....	238
მდინარეები შენი ძარღვია.....	239
სოფელში	240

2020.08.08

"საერთაშორისო მკვლევარების" 100-დღეობის
13-დღიანი, საქართველოს მთავრობის, საქართველო
საერთაშორისო ურთიერთობების, საერთაშორისო ურთიერთობების
საერთაშორისო ურთიერთობების უწყის განყოფილების მიერ
შეხვედრის დაგეგმვა "საერთაშორისო მკვლევარების"
საერთაშორისო მკვლევარების, 3-6 კლასის მკვლევარების
უწყის თანამშრომლების, შიდა ურთიერთობების
საერთაშორისო ურთიერთობების უწყის მიერ დაგეგმვა
3-6 კლასის მკვლევარების, 100-დღეობის
საერთაშორისო მკვლევარების უწყის მიერ
დაგეგმვა.

საერთაშორისო მკვლევარების
2020.08.08

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური უსალმუნები

100 ტომად
ტომი 63

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 63

გამომცემლობის

რედაქტორი

– ღარეჯან გვალია

მხატვარი

– სპარტაკ ცინცაძე

მხატვრული რედაქტორი

– ირაკლი უშვერიძე

ტექნიკური რედაქტორი

– ნანა ღუმბაძე

კორექტორი

– ნანა გეჭაძე

კომპიუტერული

უზრუნველყოფა

– ნანა და დათო ყანდაშვილები

გამომცემელი – ზვიად გვალია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ვოლიბაოვსკაიას №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com